

Քրիստոնեա-Մուսուլմանական Երկխոսություն

[Հայերեն - Armenian – أرميني]

Խ.Մ.Բաազիլ

Թարգմանություն:

EUROPEAN ISLAMIC RESEARCHES CENTER (EIRC)

& Հմայակ Նալբանդյան (Hmayak Nalbandyan)

Ստուգում:

Ախմեդ Հայկական

2012 - 1433

IslamHouse.com

﴿ حوار بين مسلم ونصراني ﴾

« باللغة الأرمينية »

حسن محمد باعقيل

ترجمة: المركز الأوروبي للدراسات الإسلامية

& إيمياك نالبانديان

مراجعة: أحمد الأرميني

2012 - 1433

IslamHouse.com

Քրիստոնեա-Մուսուլմանական Երկխոսություն

Խ.Մ.Բաագիլ

Բովանդակություն

Նախաբան
Հեղինակի կողմից
Հապավումներ
Ներածություն
Քրիստոնյայի եւ մուսուլմանի առաջին զրույցը
Աստվածաշունչ
Երրորդության ուսմունքը
Հիսուս Քրիստոսի աստվածայնության ուսմունքը
Հիսուսը որպէս Աստծո որդի ուսմունքը
Բուն մեղքի քավության ուսմունքը
Մուհամմեդն Աստվածաշնչում
Մինչեւ չգա հաշտարարը
Բակկան դա Մեկան է
Զիավորները ձիով եւ ձիավորներն ավանակով
Իմ Ընտրյալ ծառան
Առաջնորդ Դավիթն անվանեց նրան տեր
Մխիթարիչ կամ օգնական
Գրականություն

Հանուն ողորմած եւ մեծասիրտ Ալլահի

Նախաբան

Ես ամերիկացի եմ եւ դաստիարակվել եմ քրիստոնեական հավատքով: Քանի դեռ իմ հոգին չէր սկսել Աստծո նրոնումները, իմ մեջ շատ հարցեր կային, որոնք մեծ նշանակություն ունեն մտածող մարդկանց համար:

Քրիստոնյայի եւ մուսուլմանի միջեւ երկխոսության քննարկման, ընթերցանության եւ վերընթերցման ավարտից հետո, ես անդրադարձա Աստվածաշնչի Հակոբոս Թագավորի սուրբ գրությունների եւ Սուրբ Ղուրանի հատվածներին:

Ես վերջապես որոշեցի հրապարակել իմ Շահադան (վկայությունը) հրապարակայնորեն անգլերեն լեզվով, որը հնչում է արաբերեն այսպես. ես վկայում եմ, որ չկա այլ Աստված, բացի Ալլահից, Ով չունի գործընկեր եւ որ Մուհամմեդը Նրա ստրուկն է եւ առաքյալը (Ashhadu alla ilaha illa Allaah wa ashhadu anna Muhammadan Abduho wa rasuluhu).

Այս շատ պարզ վկայության շնորհիվ, ես կարծում եմ, որ շատ մարդիկ կհավատան Աստծուն ճիշտ:

Հույսով եմ, որ այս կարճ եւ ընթերցանության համար հեշտ բուկլետը կկարդան ամբողջ աշխարհում եւ այն կգրավի շատերին, հատկապես նրանց, ովքեր փնտրում են ճշմարիտ հավատք, որ իրենց միտքը կարողանա գտնել խաղաղություն եւ բավարարվածության.

Roy Earl Jones

Հեղինակի կողմից

Սույն գրքույկը գրված է իմ եւ քրիստոնյա հոգեւորականների ու աշխարհիկ մարդկանց միջեւ երկխոսության արդյունքում: Քննարկման ընթացքում մենք քաղաքավարի էինք, բարեկամական եւ կառուցողական, չունենալով չնչին իսկ մտադրություն վիրավորելու որեւէ քրիստոնյայի կրոնական զգացմունքները: Այս ձեռագիրը չի պարունակում քրիստոնեությանը սադրիչ մարտահրավեր: Այն անփոխարինելի է նրանց համար, ովքեր փնտրում են ճշմարտությունը եւ սովորում համեմատական կրոնագիտություն:

Հապավումներ

Ք: Քրիստոնյա

Մ: Մուսուլման

Խ.Մ.Բաազիլ

1 հունվարի 1984 թ.

Ներածություն

Ես շնորհակալ եմ Ալլահից, որ հնարավորություն ընձեռնեց կարդալու քրիստոնեա-մուսուլմանական ձեռագիրը, ինչպես նաև շնորհակալ եմ, որ ինձ խնդրեցին գրել ներածություն այս զարմանալի եւ բացահայտող գրքի մասին: Ով հետաքրքրված է համեմատական կրոնով, նա կգտնի այս գրքույկում բազմաթիվ անակնկալներ. բոլոր նրանք, ովքեր հավատում էին, այնպես էլ նրանք, ովքեր կարծում էին, որ չկան բացարձակ ճշմարտություններ:

Դոկտոր Հասան Մ Բաազիլի աշխատանքը արտացոլում է նրա լիարժեք եւ մանրակրկիտ ջանքերը, որպեսզի ներկայացնի իր եզրակացություններն ու բացահայտումները հստակ, կոնկրետ եւ մանրակրկիտ: Քրիստոնեության եւ Աստվածաշնչի նրա քառամյա ուսումնասիրության արդյունքում դոկտոր Բաազիլը բացահայտեց, որ քրիստոնյաները տարբերվում իրենց հիմնական համոզմունքներում (օրինակ, Սուրբ Երրորդության, Հիսուսի աստվածային էության հասկացությունը եւ այլն), որ եկեղեցական դոկտրինը հակասում է

Աստվածաշնչին շատ անգամ, եւ նույնիսկ որ
Աստվածաշունչը նույնպէս հակասում է ինքն իրեն:
Ուսումնասիրությունների այդ
ժամանակահատվածում նրա գրույցները քրիստոնյա
հոգեւորականների եւ աշխարհիկ մարդկանց հետ
տրամադրեցին ներուժ քրիստոնէ-մուսուլմանական
երկխոսության համար:

Ընթերցողը կգարմա, եթէ իմանա, որ
Աստվածաշնչում Հիսուսը (խաղաղություն եւ
օրհնություն նրան) երբեք չի պնդել, որ նա Աստված է,
եւ որ նա չի մահացել խաչի վրա, որ հրաշքները, որ
նա կատարել է, մինչ այդ էլ իրականացրել էին այլ
մարգարէներ, եւ նույնիսկ անհավատներ, եւ որ
Հիսուսն ինքը կանխագուշակել էր, որ գալու է
Մարգարէ Մուհամմէդը, թող Ալլահն օրհնի նրանց
երկուսին էլ: Այս ամենը եւ այլ շատ բաներ պարզ եւ
կոնկրետ ապացուցում են հատվածներն
Աստվածաշնչից: Հարցն, իհարկէ, պետք է
բարձրացվեր դրանից հետո, երբ մենք տեսանք այս
ակնհայտ հակասությունները, հետեւյալն էր. իրոք
Աստվածաշունչը Աստծո խոսքն է: Այդ ուղղությամբ
ուսումնասիրություններում դոկտոր Բաագիլի
ջանքերն ուղղված չեն ծաղրելու քրիստոնյա
ազգերին, եւ, իհարկէ, ոչ էլ Հիսուսի եւ նրա
ուսմունքները ծաղրելու միտում ունեն, քանզի Ալլահն
արգելում է նման գործունէությունը: Դրա նպատակն
է պարզապէս նշել այն կեղծ մեղադրանքները,

աղավաղումներն ու բացահայտ սուտը Ալլահի եւ Նրա մարգարեների դեմ, որ իրենք իրենցով կրում են հեզնական բնույթ.

«Քրիստոնեա-Մուսուլմանական երկխոսություն» գիրքը նաեւ պարզաբանում է իսլամական տեսակետներն ու ներկայացնում, թե ինչպէս է Ղուրանը, որ բացվեց Մարգարե Մուհամեդին Հիսուսից հետո մոտ վեց հարյուր տարի անց, թող Ալլահն օրհնի նրանց երկուսին էլ, ուղղում սխալներ, որոնք հայտնվել են (գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար) այն հաղորդագրության մեջ, որ Հիսուսը բերեց: Այս գրքուկը պետք է շատ արժեքավոր դառնա մուսուլմանների եւ քրիստոնյաների համար, հաշվի առնելով հատկապէս երկու կրոնների միջեւ երկխոսություն սկսելու հետաքրքրվածության փաստը: Աստված տա, որ սա մուսուլմանների համար լինի արդյունավետ գործիք՝ նրանց կողմից քրիստոնյաներին իսլամ հրավիրելու ջանքերում: Այս գրքի ընթերցանության արդյունքում քրիստոնյաները պետք է դառնան ավելի բանիմաց, թե ինչ է իրականում Աստվածաշունչը ասում, եւ ինչ է Հիսուսը (խաղաղություն նրան եւ օրհնություն) փաստացի սովորեցրել: Իրականում, ես հուսով եմ, որ ոչ մուսուլմանները կընդունեն ճշմարտությունը եւ կվկայեն, որ Ալլահը միակն է եւ որ Մուհամեդը Նրա ստրուկն է եւ առաքյալը:

Թող Ալլահին հատուցի դոկտոր Բագիլին իր ջանքերի համար, որ նա գործադրել է խավարը ցրելու համար: Ալլահի խաղաղությունը թող լինի ձեզ բոլորիդ հետ:

Մուհամմեդ Ա. Նուբի

Առաջին գրույցը քրիստոնեայի եւ մուսուլմանի միջեւ

Ք. Ինչու վերջին տասնամյակի ընթացքում չեն եղել բազմաթիվ քննարկումներ քրիստոնյաների եւ մուսուլմանների հավատքի մասին:

Մ. Կարծում եմ, քանի որ մենք ունենք մի քանի ընդհանրություններ: Մենք հավատում ենք Միակ Ստեղծողին - Նրան, ով ուղարկեց մարգարեներ եւ Հիսուսին որպես Մեսիայի, իսկ դուք՝ Հիսուսին որպես Աստծո խոսք, որը մերժվել է հրեաների կողմից:

Մուրք Ղուրան ասվում է.

«Ահա ասացին հրեշտակները «Ով Մարիամ (Մարիա)! Ճշմարիտ, Ալլահն ուրախացնում է քեզ ավետիսով նրանից, որի անունը - Մեսիա Իսա (Ցիսուս), որդին Մարիամի (Մարիայի): Նա կլինի պատվավոր այս աշխարհում, եւ այսուհետեւ, եւ կլինի մոտիկներից մեկը» (Մուրա 3:45)

Խոսակցությունները տեղի են ունեցել ամբողջ Եվրոպայում, Կանադայում, ԱՄՆ-ում եւ Ավստրալիայում: Նույնիսկ Վատիկանն է մասնակցել. Քննարկումներ են տեղի ունեցել Վատիկանի աստվածաբանների եւ եգիպտացի մուսուլմանական գիտնականների միջեւ (Հոռոմում 1970) եւ Կահիրեում (1974 եւ 1978): Բանակցությունների հերթական շարքը Վատիկանի եւ Սաուդյան Արաբիայի աստվածաբանների միջեւ անցկացվեց Հոռոմում 1974 թ.: Մուսուլմանները նունպես հրավիրվել են բազմաթիվ եկեղեցիների կողմից ներկայացնելու իսլամը:

Ք. Եթե Քրիստոնեությունը գրեթե երկու հազար տարեկան է եւ ավելի քան տասնչորս դարեկան Իսլամը, ապա ինչու՞ այդ քննարկումները տեղի չունեցան, շատ դարեր առաջ:

Մ. Վերջին երեք - չորս հարյուրամյակների ընթացքում շատ Ասիայի եւ Աֆրիկայի մուսուլման

երկրներ գաղութներ էին Բրիտանիայի, Ֆրանսիայի, Հոլանդիայի, Բելգիայի, Իսպանիան եւ Պորտուգալիան տիրապետության տակ: Շատ քրիստոնյա միսիոներներ եւ կրոնական գաղութատերեր փորձել են դարձնել մուսուլմաններին քրիստոնյա ցանկացած գնով: Բժշկական օգնության տրամադրում, հագուստ, բուժում, սնունդ եւ աղքատների համար աշխատատեղերի ստեղծում: Սակայն միայն նրանց մի փոքր մասն է դարձել քրիստոնեա: Վերնախավի մի փոքր մասն է վերափոխվել քրիստոնեության, հիմնվելով այն համոզմունքի վրա, որ քրիստոնեությունն է բերել քաղաքակրթություն եւ զարգացում: Նրանք ընդունեցին այդ սխալ գաղափարը, համարելով, որ արեւմտյան ոճն ու առաջընթացը ձեռք են բերվել, երբ Եվրոպայում եղել է եկեղեցու եւ պետության տարանջատումը:

Ք. Դուք տեսնո՞ւմ եք այլ պատճառներ երկխոսությունը ուրիշ տեղ անց կացնելու համար Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ավարտից հետո, շատ մուսուլմաններ Ասիայի եւ Աֆրիկայի երկրներից գաղթել են դեպի Արեւմուտք, որպես աշխատողների եւ մասնագետներ: Դա հանգեցրել է նրանց ավելի սերտ շփման քրիստոնյաների հետ: Բացի այդ, ուսանողներն ակտիվորեն ներգրավված են իսլամի տարածման գործում:

Ք. Դուք տեսնում եք այլ պատճառներ, թե ինչու՞ է երկխոսությունն անցկացվում ներկա պահին:

Մ. Կարծում եմ, որ մեր միջեւ ճեղքը գնալով փոքրանում է, քանի որ յուրաքանչյուրը վերաբերվում է մյուսին ավելի հանդուրժողական, չնայած, որ առաջվա պես դեռ կա հավատքի պայքար: Ես դեռեւս հիշում եմ իմ քրիստոնյա ուսուցիչներին, ովքեր կոչեցին Մուհամմեդին (խաղաղություն եւ օրհնություն նրան) ինքնակոչ, մի երագող, որը էպիլեպտիկ է: Հիմա կան ավելի ու ավելի քիչ գրողներ պատկերող իսլամը նման ձեւով:

Մենք մուսուլմաններս ավելի մոտ ենք զգում մեզ քրիստոնյաներին, քան հրեաներին եւ ոչ հավատացյալներին: Դուրանում, որ «ճաշի ժամանակ» սուրայում կա մի մարգարեություն 5:82: «Դու անշուշտ կգտնես առավել կատաղի թշնամի ի դեմս հավատացյալ հրեաների եւ բազմաստվածների: Դու նաեւ անպայման կգտնես, որ սիրով հավատացյալներին ավելի մոտ են նրանք, ովքեր ասում են. «Մենք քրիստոնյա ենք»: Դա նրանից է, որ նրանց մեջ կան քահանաներ եւ վարդապետներ եւ նրանք մեծամտություն չեն ցուցաբերում»:

Որոշ քրիստոնյա համակիցներ ներդնում են այս գործում ահռելի առաջընթաց, մինչ այժմ առաջին անգամ պատմության մեջ խոստովանելով, որ Մուհամմեդն (Ալլահի խաղաղությունն է օրհնությունը լինի նրան) եղել է Իզմայիլից նրա երկրորդ որդու Կեդարի միջոցով: Դեյսի Աստվածաշնչյան բառարանը (1980), հրապարակված ԱՄՆ-ի Քրիստոնեական դաստիարակության խորհրդի ԱՄՆ-ի Երիցական եկեղեցու բարձր հովանու ներքո, գրում է "Kedar" բառի մասին. «Այս ցեղը Իզմայիլի ժառանգներն են (հին կտ. 25:13) ... Կեդար ժողովուրդը նշվում է պատմաբան Պլինեյի կողմից, եւ նրանց ցեղից է գալիս Մուհամմեդը»: Ավելին, միջազգային Աստվածաշնչյան հանրագիտարանն ասում է «Իզմայիլի բոլոր ցեղերի մեջ Կեդարն ամենակարեւորն էր եւ, հետեւաբար, ավելի ուշ, այս անուն օգտագործվում էր անապատի բոլոր վայրի ցեղերի համար: Հենց կեդարի միջոցով («Keidar» Արաբերեն) մուսուլմանական գիտնականներ կարողացան հետեւել մարգարե Մուհամմեդի՝ Իզմայիլից ծագման մասին ».

Աստվածաշնչի բառարանն ասում է նաեւ հետեւյալը. «Կեդար (սեւ), երկրորդ որդին Իզմայիլի (Հին կտ. 25:13): Մուհամմեդն եկել է Աբրահամից քուրայշ ցեղի միջոցով Խիջազից, որը Կեդարից է: Այն նաեւ կոչվում է Harb (զինվորներ), իսկ հին ձեւով՝ իզմայիլցիներ:

Նրանց մեջ հայտնված Ղուրանը տասներկու դարերի ընթացքում փոփոխության չմասնվեց»:

Մուսուլմանների թվի աճը չի եղել պարզապես ներգաղթի եւ աշխատուժի ներհոսքի պատճառով, սակայն իսլամի տարածման շնորհիվ: Հայտնվեցին նոր մզկիթներ, ստեղծվեցին իսլամական կենտրոններ, եւ բազմաթիվ մարդիկ վերադարձան իսլամին: Ես ավելի շուտ նախընտրում եմ «Վերադառնալ» բառը, քան «դիմել» բառը, քանի որ բոլորն էլ ստեղծվում են Ալլահի դեմ մեղք գործելու արդյունքում եւ դառնում են մուսուլման– դա յուրաքանչյուր անձի բնական վիճակն է: Իսկ ծնողները կամ համայնքը դիմում են նրան հուղափզմի, քրիստոնեության, եւ այլ կրոնների կամ էլ դառնում են աթեիստ:

Այն նաեւ ապացույց է, որ իսլամը չի տարածվում սրի միջոցով, բայց միայն մուսուլմանական անհատների կամ խմբերի աջակցութեամբ: Մենք չունենք հատուկ առաքելություն, ինչպես օրինակ քրիստոնյաները:

1934 թ - ից մինչեւ 1984 թ աշխարհի բնակչությունը ավելացել է 136 տոկոսով, նույն ժամանակահատվածում քրիստոնեության կողմնակիցներն 47 տոկոս աճ են ունեցել, իսկ իսլամինը՝ 235 տոկոսով: Այս տվյալների իսկությունը կարելի է ստուգել համաձայն Ալմանախի՝ աշխարհի

եւ փաստերի գրքի 1935թ. Հրապարակման, ինչպես նաեւ Ռիդերգ Դայջեստի տվյալների հիման վրա Ալմանախում եւ 1983 թ տարեգրքում:

Ք. Եթե բոլոր երեք կրոնները՝ Հուդաիզմը, Քրիստոնեությունն ու Իսլամը պնդում են, որ բխում են նույն Ստեղծողից, ինչու՞ են նրանք տարբերվում:

Մ. Բոլոր մարգարեները Ադամից մինչեւ Մուհամմեդը ուղարկվել են նույն հաղորդագրությամբ. մարդու լիարժեք հնազանդությունն Աստծուն: Արաբերեն դա կոչվում է «իսլամ», բառը, որը նաեւ նշանակում է խաղաղություն Արարչի ու Նրա ստեղծածի միջեւ: Ի տարբերություն հուդաիզմ եւ քրիստոնեություն անունների - իսլամ անունը տրվել է Իր իսկ Ալլահի կողմից, ինչպես նշված է Սուրա 5:03: **«Այսօր ես հանուն ձեզ կատարելագործել եմ ձեր կրոնը, մինչեւ վերջ հասցրել իմ բարությունը ձեր հանդեպ եւ որպես կրոն հաստատել ձեզ համար իսլամը»:** Ոչ, «Հուդաիզմ"-ը, ոչ "Քրիստոնեություն"-ը չի հանդիպել ոչ Աստվածաշնչում ոչ Աստվածաշնչի բառարաններում: Ոչ մի հրեա մարգարե չի օգտագործել Հուդաիզմ բառը: Հիսուսը երբեք չի ձգտել քրիստոնեության ստեղծմանը եւ երբեք չի կոչել իրեն քրիստոնյա: «Քրիստոնյա» բառը Նոր Կտակարանում հիշատակվում է ընդամենը երեք անգամ է առաջին կրակապաշտների եւ Անտիոքի

հրեաների հանդեպ (մոտ 43թ. Մթա), որոշ ժամանակ անց, երբ Հիսուսը հեռացավ այս կյանքից: Կարդացեք Գործք 11:26. «... Եվ աշակերտները կոչվեցին առաջին քրիստոնյաներն Անտիոքում».

Հետագայում, թագավորը Ագրիպա II ասել է Պավլին Գործք 26:28. «Դու քիչ բանով ես համոզում ինձ դառնալ քրիստոնյա»:

Այսպես, «Քրիստոնյա» անունը առաջին անգամ տրվում է ավելի շուտ թշնամու, քան ընկերոջ կողմից: Եվ, վերջապես, Պետրոսն իր նամակում, որպեսզի հավատացյալներին սփոփի, ասում է իր նամակում (**1 - ին Պետրոս 4:16**): «**Բայց եթե անձը տառապում է որպես քրիստոնյա, նա չի ամաչում ...**»

Առաջին մուսուլմանը երկրի վրա ոչ թե Մուհամմեդն էր, այլ Աբրահամը, որն ամբողջովին վստահել է Ալլահին: Սակայն իսլամը որպես կենսակերպ, մյուս մարգարեների մեջ էր մինչ Աբրահամը, օրինակ՝ Ադամի եւ Նոյի: Այնուհետեւ Իսլամը եկավ որպես ապրելակերպ արդեն ողջ մարդկության համար:

Ք. Մի՞ թե Աբրահամը մուսուլման էր: Հայտնի է, որ նա եղել է հրեա:

Մ. Հրեա՞: Ո՞վ է դա ձեզ ասել

Ք. Մեզ սովորեցրել են, թե դա այդպես պետք է լինի:

Դա հաստատված է Աստվածաշնչում:

Մ. Կարո՞ղ եք ցույց տալ, թե որտեղ է Աստվածաշունչը ասում, որ նա եղել է հրեա: Եթե չեք կարող գտնել այն, թույլ տվեք օգնել ձեզ: Կարդալ Ծննդոց 11:31.

Ք. «Եվ վերցրեց Ֆարան Աբրահամին, իր որդուն, եւ Ղովտին, Հարանի որդուն եւ Սառային, իր հարսնացուին, Աբրահամի կնոջը, եւ հեռացավ նրանց հետ, որ գնա Խանան, եւ նրանք հասնելով այնտեղ, հիմնվեցին»:

Մ. Աբրահամը ծնվել է Ուռում եւ չէր կարող հրեա լինել: Նախ այն պատճառով, որ դա Միջագետք է, որը այժմ կազմում է Իրաքի մաս: Նա այդ ժամանակ ավելին էր, քան արաբական հրեա: Երկրորդ, «հրեա» անունը առաջացել է Աբրահամից հետո: Կարդալ Ծննդոց 12.4, 5:

Ք. «... Եւ Աբրամը յոթանասունհինգ տարեկան էր, երբ նա դուրս եկավ Խարանից ... իսկ Խանան երկիրը նրանք եկան»:

Մ. Աբրահամը արտագաղթեց Խանան յոթանասունհինգ տարեկան հասակում: Աստվածաշնչում պարզ ասվում է, որ նա այնտեղ օտար էր: Ահա թե ինչ է ասում այս մասին Հին

կտակարանը 17:08. «Եվ ես կտամ քեզ ու քո սերունդներին հողը, որի վրա դու օտար պանդուղտ ես, ամբողջ երկիր Խանանի հավիտենապես, եւ կլինեն նրանց Աստվածը»: Սա կարելի է կարդալ նաեւ **Ծննդոց 14:13:**

Ք. «Եվ եկավ մագապուրծ փրկվածներից մեկը եւ տեղեկացրեց Աբրահամ Հրեային ...»

Մ. Ինչպես կարող եք կոչել Աբրահամին հրեա եթե Աստվածաշունչը նրան անվանում է Իվրի, ինչը նշանակում է Եփրատի մյուս կողմից: Այն նաեւ նշանակում է Էվեր, Սիմի հետնորդներն: Կարդալ Ծննդոց 32:28, Ինչ պատահեց Իսկովի անվան հետ Հակոբոսի՝ հրեշտակի հետ պայքարից հետո:

Ք. «Եվ նա ասաց, Քո անունը այսուհետ կլինի ոչ թե Հակոբ, այլ Իսրայել, քանզի դու կովեցիր Աստծո հետ եւ մարդկանց կհաղթես»:

Մ. Այսպիսով, Աբրահամը Իվրի էր: Հակոբոսի սերունդները իսրայելցիներ էին՝ բաղկացած տասներկու ցեղերից Հուդան ստացավ «Հրեա» մականունը, այնպես որ միայն Հուդայի սերունդներին անվանեցին հրեաներ դեռ ամենասկզբից: Որպեսզի իմանաք, թե ով էր իրականում Մովսեսը, կարդացեք Ելք 6:16-20.

Ք. «Եվ ահա Լեքիայի որդիների անունները ըստ սերունդների Հիրսոն, Քաաֆ և Մերարին... Քաաֆի որդիները: Աբրահամ... Աբրահամն առավ Յոհանային՝ իր բարեկամին որպես կին եւ նա աշխարհ բերեց Ահարոնին եւ Մովսեսին»:

Մ. Մովսեսը հրեա չէր, քանի որ նա չէր սերում Հուդայից, այլ Լեվիթներից Մովսեսը «օրենսդիր էր», ուղարկված Իսրայելի ժողովրդին:

Ք. Ինչպե՞ս կարող էք դա բացատրել:

Մ. Քանի որ մենք որպես օրինակ օգտվում ենք Սուրբ Ղուրանից, դուք կարո՞ղ էք բացատրել Աստվածաշունչը եւ ուղղել հրեական ու քրիստոնեական նախապաշարմունքները Ղուրանի համատեքստում: Այս գիրքը երփեք չի վնասվել կամ կեղծվել: Գրքի բովանդակությունը երաշխավորվել է Ալլահից՝ **Սուրա 2:02-ում: «Դա գրվածք է, ուր չկա կասկած, որ դա ճշմարիտ ուղեցույց է աստվածավայրերի համար»**, ինչպես նաև Սուրա 15:09: «Ճշմարիտ, Մենք ուղարկել ենք Հիշեցում եւ մենք փայփայում ենք այն»: Այս խոսքը մարտահրավեր է մարդկությանը: Սա պարզ փաստ է, որ անցել է ավելի քան հազար չորս հարյուր տարի, սակայն ոչ մի բառ չի փոփոխվել Ղուրանում, չնայած անհավատները փորձում էին ամեն ինչ, ինչ կարող

էին, որպէսզի այն փոխեն, սակայն նրանց ջանքերն անհաջողության մատնվեցին: Ինչպէս նշվում է այս սուրբ խոսքում «Մենք կպահպանենք այս գիրքը»: Ալլահն է պահպանել այս գիրքը:

Հակառակ, մյուս բոլոր սուրբ գրքերը (Թոր, Փսատիր, Էվանգելոս եւ այլն) կեղծվել են, եղել են բնօրինակի լրացումներ, ջնջումներ կամ փոփոխություններ:

Ք. Ի՞նչ է ասում Ղուրանն Աբրահամի եւ Մովսէսի մասին եւ ի՞նչ կարելի է ենթադրել Աստվածաշնչից:

Մ. Սուրա 3:65:

«Օ գրքի մարդիկ, ինչու եք վիճում Իբրահիմի (Աբրահամի) համար, չէ որ Թաուրաթը (Թոր) եւ Ինջիլը (Ավետարան) հայտնաբերվել են միայն դրանից հետո: Մի թե չեք հասկանում»:

Իսկ Սուրա 3:67:

«Իբրահիմը ոչ հուդաիստ էր ոչ էլ քրիստոնէա, նա միաստված էր եւ մուսուլման եւ բազմաստվածներին չէր պատկանում»:

Սուրա 2:140:

«Մի՞ թե կասեք, թե Իբրահիմը (Աբրահամը), Իսմայիլը (Իզմայիլը), Իսհակը (Իսահակը), Յակոբը (Հակոբը) եւ տասներկու որդիները Յակոբի հուդայական էին կամ քրիստոնյա»: Ասա. «Դու՞ ք՞ ավելի լավ գիտք, թե՞ Ալլահը: Ով կարող է լինել ավելի մեղսունակ, քան նա, ով թաքցրել է Աստծո կողմից նրան տրված ճշմարտությունը: Աստված անտեղյակ չի մնում այն ամենի մասին, ինչ դուք անում եք»:

Իհարկե, նրանք հրեա չէին կամ քրիստոնյա, որ հետեւում է «հրեա» անունից, որն ընդունվել է Հուդայից հետո եւ «քրիստոնյա» անվանումը եկել է Հիսուսից հետո:

Ք. Մեզ համար տարօրինակ է լսել Ալլահ անունը: Ինչու՞ չեք ասում օրինակ՝ «Աստված», եթե դուք խոսում եք անգլերեն:

Մ. Այո, իրոք «Ալլահ» անունը թվում է տարօրինակ ոչ մուսուլմանների համար, բայ այս անունը տրվել է բոլոր առաքյալների կողմից, սկսած Ադամից մինչեւ Մուհամմեդը (խաղաղություն նրանց բոլորին). Դա երկու արաբական բառերի կրճատումն է. «ալ» եւ «իլահ», այսինքն Աստված. "Ի" տառի սղվելու դեպքում, դուք կստանաք «Ալլահ» բառը: Համաձայն իր դիրքի արաբերեն նախադասությունում, այն կարող է ունենել «Ալլահ» ձեւը, որ հեռու չէ հրեական Ստեղծող բառից, այսինքն «Էլոհա»: Սակայն

հրեաներն սխալմամբ օգտագործում են հոգնակի թվով ձեւը «Էլոհիմ», որ նշանակում է ավելի քան մեկ Աստված: «Allaha» ավելի մոտ է հնչում արամեերեն «Աստված» բառին, որն օգտագործում էր Հիսուսը, այսինքն «Ալլահա» (տես Բրիտանական հանրագիտարան 1980 թ. «Ալլահ» եւ «Էլոհիմ» հոդվածները): Այսպիսով, սկսած Ադամից մինչեւ Մուհամմեդը (խաղաղություն նրանց բոլորին) նրանք տարածում են նույն իսլամը:

«Ալլահ» բառը նշանակում է Երկնային Էության անձնական անունը: Այն ենթական չէ հոգնակիի կամ սեռի, այնպես որ չկա այնպիսի հասկացություն, ինչպես «Ալլահներ» կամ տղամարդ եւ կամ կին «Ալլահ», ինչպես հորինված աստվածների կամ աստվածուհիների դեպքում է: Այն շեղում է Աստված բառի գործածությունը, քանի որ շատ քրիստոնյաներ Հիսուսին ընդունում են Աստծո տեղ: Նույնիսկ «Արարիչ» բառը ինքնին շփոթեցնող է, քանի որ շատ քրիստոնյաներ պնդում են, որ Հիսուսն է ստեղծել աշխարհը: Ոչ միայն «Ալլահ» բառն է տարօրինակ մուսուլմանների համար, այլնաեւ այն, որ մուսուլմանները սկսում են երկրպագել Ալլահին մաքրվելով, խոնարհվելով ու ծնկի իջած: Այն դեպքում, երբ լվացումը (դեմքի, ձեռքերի ոտքերի լվացումը եւ մազերի թրջումը) երկրպագությունիդ առաջ չի իրականացվում ժամանակակից քրիստոնյաների կողմից, այն անհրաժեշտություն է

մուսուլմանների եւ նախկին առաքյալների համար, ինչպես ցույց է տրված հետեւյալ աստվածաշնչյան հատվածներում (Ելք 40:31-32): «Մովսեսն ու Ահարոնը եւ նրա որդիները լվացան ձեռքերն ու ոտքերը, երբ նրանք մտան հավաքույթի վրանը եւ երբ մոտեցան զոհասեղանին, այդ ժամանակ լվացվեցին, ինչպես հրամայել էր Տերը Մովսեսին»: Չնայած Պետրոսը մտքեց շատ փոփոխություններ Հիսուսի ուսմունքում, սակայն նա մնաց հավատարիմ սանիտարահիգիենիկ կանոններին, ինչպես դա երևում է Деяниях 21:26: «Այդ ժամանակ Պետրոսը վերցնելով տղամարդկանց եւ մյուս օրը մաքրվելով նրանց հետ, մտավ տաճար...»: Մուսուլման կանայք աղոթք էին անում փակ գլխաշորով, ինչպես ասվում է I Ղուրան 11:5-6, 13: «Եվ յուրաքանչյուր կին, որն աղոթում է կամ երկրպագում չծածկված գլխով, թող ծածկի գլուխը, քանզի դա նույնն է, ինչ նա լինի չսափրված: Քանզի եթե կինը չի ուզում ծածկվել, թող նա նաեւ կտրի իր մազերը, իսկ եթե դա խայտառակություն է ու նապատվաբեր կտրել մազերը ու չսափրվել, ապա թող նա ծածկի գլուխը»: Մտածեք ինքներդ, պատվաբեր է կնոջը այդ տեսքով աղոթել Աստծուն: Ինչպես նաեւ մուսուլմանները երկրպագում են խոնարհվելով, ծնկի գալով, առանց ոտնամանների, ինչես դա հրամայված էր նախկին առաքյալի կողմից: Ահա այդ մասին են ասում Սաղմոսներն 95:6: «Եկեք խոնարհվենք» Թագավորություն 18:42: «Եւ Իլիան բարձրացավ

Կարմելի գագաթին եւ նետվեց ներքեւ գետնին եւ պահեց դեմքը ծնկների արանքում» Թվեր 20:6: «...եւ նրանք [Մովսեսն ու Ահարոնը] դեմքն ի վայր ընկան եւ Աստծո փառքը նրանց եկավ» Ապրուստ 17:3: «Եւ իջավ Աբրահամը դեմքն ի վայր, եւ Ատված խոսեց նրա հետ»: Ելք 3:5, Ազդեցություն 7:33: «Եւ նա [Աստված] ասաց [Մովսեսին]։ «մի մոտեցիր այստեղ, հանիր կոշիկներդ ոտքերիցդ, քանզի այն վայրը, որ դու կանգնել ես, դա սուրբ է»:

Քրիստոնյաները շատ կգարմանան, իմանալով, որ ուխտագնացությունը (հաջ), որն իրականացնում են մուսուլմանները անցնելով սուրբ քարի մոտով (այսինքն Քաաբեներ) Մեկկայում, կատարել են շատ առաքյալներ, այդ թվում իսրայելցիներ:

Ք. Ես երբեք չեմ կարդացել ոչինչ ուխտագնացության կամ սուրբ քարի մասին (այսինքն քաաբե) Աստվածաշնչում:

Մ. Այդ մասին ասվել է պարզ մի քանի անգամ, սակայն, որպես կանոն, այն աչքաթող է արվում նրանց կողմից, ովքեր կարդում են Աստվածաշունչը: Օրինակ.

1. Հակոբը, Միջագետքի ճանապարհին տեսավ, տեսիլք եւ կառուցեց հաջորդ առավոտյան

հուշարձան քարե, որն անվանեց Աստծո տուն (Ապր. 28:18-19).

2. Մի քանի տարի հետո նույն առաքյալին՝ Հակոբին Ալլահի կողմից հրամայվեց գնալ Վեֆիլ (35:4 Ապրուստ, 14-15) եւ ջնջել այնտեղ բոլոր աստվածներին: Ավելի ուշ, Մուհամմեդ Առաքյալը (խաղաղություն նրան եւ Ալլահի օրհնությունը) ոչնչացրեց նաեւ բոլոր կուռքերը սուրբ քարի շուրջ (ի.ն. Թաաբէները մետում).

3. Մյուս հուշարձանը կառուցվել է Հակոբի ու նրա աներոջ կողմից՝ Լավանի (Ապրուստ 31:45-49): «Եւ վերցրեց Հակոբը քարը եւ դարձրեց այն հուշարձան: Եւ ասաց Հակոբը իր եղբայրներին. «Հավաքեք քարերը»: Եւ վերցրեցին քարերը եւ այն դարձրեցին լեռ եւ նրանք ուտում էին այնտեղ լեռան վրա»:

4. Յեֆայը և Համոնը պայքարում էին միմյանց դեմ: Յեֆայը երկրպագում էր Աստծուն Հալաոյան Մեսսիֆում, իսստանալով զոհաբերել իր միակ դասերը, եթե հաղթի: Եվ նա հաղթեց եւ այրեցին նրա դասերը ողջ՝ զոհաբերելով Աստծուն (Դատավորներ 11:29-39).

5. Չորս հարյուր հազար զինվորներ Իսրայելի տասնմեկ ցեղերում երկրպագում էին Աստծուն Մեսսիֆում, որպեսզի ոչնչացնեն Բենիամինի ցեղին (Դատավորներ 20 և 21).

6. Իսրայելի որդիները Սամվելի ղեկավարությամբ երկրպագում էին, որպեսզի ոչնչացնեն կուռքերը, եթե կհաղթեն ֆիլիստինյանների դեմ պայքարում (I Սամվել 7).

7. Ողջ ժողովուրդը Իսրայելի հավաքվեց Մեսսիֆում, երբ Սամվելը նշանակվեց Իսրայելի թագավոր (I Սամվել 10).

Այժմ պարզ է, որ ոչինչ չի մնացել օր Մեսսիֆից, բացի առաջին եւ սուրբ Մեկկա քաղաքից, կառուցված Աբրահամի եւ նրա որդի Իզմայիլի կողմից, որտեղ եւ ծնվել է Մուհամմեդ Առաքյալը (խաղաղություն եւ Ալլահի օրհնությունը նրան): Մուսուլմաններն իրոք առաքյալների հետնորդներն են: Ես կարող եմ պատմել նաեւ այլ մուսուլմանների մասին, իսլամի մասին եւ Մուհամմեդի մասին (խաղաղություն եւ Ալլահի օրհնությունը նրան) Աստվածաշնչում, բայց ինչու է ձեզ պետք դա իմանալ, եթե դուք չեք փնտրում ճշմարտությունը:

Ք. Ես համոզված եմ իմ հավատքում, ինչպես քրիստոնյա, բայց ես նաեւ կուզեի իմանալ ավելին երկու կրոնների մասին: Ես երբեք չեմ նկատել, թե ինչպես են քրիստոնյաները ծաղրում մուսուլմաններին իրենց գրքերում:

Մ. Կարո՞ղ էր դա ազդել ձեզ եւ ձեր հոգեւոր կյանքին:

Ք. Այո. Ես սկսեցի չգնալ կանոնավոր կերպով եկեղեցի: Ես թաքուն կարդում էի գրքեր, գրված մուսուլմանների կողմից: Ես խնդրեցի մի քանի մուսուլմանների բացատրել ինձ այն հարցերը, որոնք հասկանալի չէին ինձ, սակայն ես մինչ օրս դեռ բավարարված չեմ: Ես փնտրում եմ համոզմունքներ, որոնց վրա կարող եմ հիմնվել, որը կարող է ինձ հանգստություն տալ: Ես ուզում եմ վստահ լինել, որ գիտական տեսակետից էլ դա միայն կուրորեն հավատք չի:

Մ. Ես գնահատում եմ ձեր զգացմունքները: Սակայն ինչպես մենք իրավունք չունենք ստիպելու մարդկանց դառնալ մուսուլման, բայց մինչ շարունակելը ես ուզում եմ վստահ լինել, որ դուք իրոք հետաքրքրված եք ճշմարտությունը ուսումնասիրելուն:

Ք. Դուք ի նկատի ունեք, որ ես կարող եմ հավատալ նրան ինչին ուզում եմ եւ ոչ ոք չի՞ Կարող ստիպել ինձ հավատալ ինչ որ այլ բանի:

Մ. Այո, Ղուրանն ասում է, որ չկա պարտադրանք կրոնում:

Ք. Այդ դեպքում ինչու՞ Մուսուլմանները կանչում են մարդկանց ընդունել իսլամը:

Մ. Ինչպես քրիստոնյաներն են խնդրում հրեաներին ընդունել Հիսուսին ինչպես Мессия, այնպես էլ մենք, մուսուլմաններս, խնդրում ենք քրիստոնյաներին, նաև հրեաներին եւ ողջ մարդկությանը ընդունել Մուհամմեդին ինչպես առաքյալների կնիք: Մեր Առաքյալ Մուհամմեդը (խաղաղություն եւ օրհնությունը Ալլահի) ասել է. «Փոխանցեք իմ ուղերձը, նույնիսկ եթե այն լինի մի կյանք» (խոսքեր Ղուրանից) »:

Բացի այդ, Իսահակի գլուխ 21:13 հիշեցնում է. «մարգարեություն Արաբիայի», որ նշանակում է արաբա-մուսուլմանական պատասխանատվություն իսլամի տարածման համար: Իսահակը ասում էր այդ մասին այն բանից հետո, երբ նա տեսավ իր տեսիլքում ավանակներով կառքեր եվ ուղտերի վրա ձիավորներ (21:7): **«Եւ նա տեսավ զույգերով գնացող ձիավորներ հեծած ձիեր, նստած ավանակներին, ձիավորներ նստած ուղտերին, եւ նա ունկնդրեց ջանասիրաբար, մեծ ուշադրությամբ»:**

Ավանակներով կառքին գնում էր Հիսուսը Երուսաղեմ (Մաթեոս 21: 5): Ո՞վ էր այդ ձիավորը ուղտերին: Դա որ կարող լինել ուրիշ ոչ ոք, բացի Մուհամմեդից (խաղաղություն եւ Ալլահի օրհնությունը նրան), որը եկավ Հիսուսի գալուց վեց հարյուր տարի անց: Եթե դա չխոստովանենք, ապա

կատացվի, որ այդ մարգարեությունը մինչ այժմ չի իրականացել:

Ք. Ձեր բացատրությունը ստիպում է ինձ վերընթերցել Աստվածաշունչը ավելի ուշադիր: Ես կցանկանայի շարունակել խոսել ձեզ հետ այս թեմայով:

Մ. Այո, եթե դուք հաջողակ եք այս կյանքում, դա չի նշանակում, որ դուք հաջողակ կլինեք նաև ապագայում: Հետագայում մեզ կարող է սպասել ինչ-որ բան ավելի լավ ու երկար, քան այս կյանքն է: Մարդիկ հիմա ավելի շատ սիրում են նյութականը եւ աշխարհիկը: Եկեք կրկին անգամ հանդիպենք եւ քննարկենք տարբերությունները բաց եւ առանց քննադատության: Իսլամը հիմնվում է խելքի վրա եւ դուք պարտավոր չեք պարզապես ընդունել այն: Նույնիսկ Աստվածաշունչն է ասում. «Բոլորդ ձորձվում եք եւ պահպանեք այն, որը բարին է»: (I Ֆես 5:21):

Ք. Դուք հիշեցրեցիք հիմա «ձավորներն ուղտերի վրա» из Исайи եւ եկաք այն եզրակացության, որ դա Մուհամմեդն է: Նա հենց ի՞նքն է, ում մասին նախապես ասվել էր Աստվածաշնչում:

Մ. Այո.

Ք. Հին թե՞ Նոր կտակարանում:

Մ. Երկուսում էլ: Բայց դուք չեք կարող ճանաչել նրան Աստվածաշնչում, մինչև չհավատաք, որ Աստված միակն է: Քանի դեռ դուք հավատում եք երրորդությանը, Հիսուսի աստվածայնությանը եւ միակ մեղքի դոկտրինին եւ քավությանը: Նրանք բոլորը սովորական մարդիկ էին: Աստված կանխագուշակել էր, որ մարդիկ իզուր կերկրպագեն նրան եւ կհավատան նույն մարդկանց ուսմունքին. **«Բայց զուր էին երկրպագելու այդ ուսմունքները, մարդկային պատվիրանները»:** (Մաթևոս 15:9):

Աստվածաշունչ

Մ. Դուք համոզված եք, որ Աստվածաշունչը դա սուրբ Գիրք է:

Ք. Այո, ես բացարձակ համոզված եմ դրանում, քանի որ դա Աստծո Խոսքն է:

Մ. Կարդացեք այն, ինչի մասին ասում է Ղուկասը, 1:2-3:

Ք. «Ինչպես փոխանցել են մեզ ականատեսներն ու ծառաները: Ես նույնպես մտածեցի ուշադիր զննելով հերթականությամբ նկարագրեմ քեզ, հարգարժան Աստվածասեր»

Մ. Եթե Ղուկասն ասել է, որ նա ինքը չի եղել ականատես, եւ գիտելիքները, որ նա ձեռք է բերել, նրան են հասցվել ականատեսների կողմից, այլ ոչ թե Աստծո խոսքով, ապա ինչու՞ Եք դուք դեռ հավատում, որ Աստվածաշունչը դա Աստծո խոսք է:

Ք. Երեւի միայն այդ մասը Աստծո խոսքը չէ:

Մ. Պատմությունը ցույց է տվել, որ Աստվածաշունչը փոփոխվել է: Վերանայված ժամանակակից տարբերակում (1952 եւ 1971) եւ Նոր ամերիկյան չափանիշային Աստվածաշնչում հանվել են մի քանի հատվածներ, որոնք գտնվում են Հակոբոս Թագավորի տարբերակում: Ռիդերգ Դայջեստը նվազեցրել է Հին Կտակարանի հավաստիությունը 50 տոկոսով, իսկ Նոր Կտակարանում մոտ 25 տոկոսով: Մի քանի տարի առաջ քրիստոնյա աստվածաբանները ցանկանում էին «կրճատել» Աստվածաշունչը: Եթե այս գիրքը սուրբ է, նշանակու՞մ է դա արդյոք, որ այն գերծ է սխալներից:

Ք. Այո, դա այդպես է: Բայց ի՞նչ սխալներ դուք ի նկատի ունեք:

Մ. Պատկերացնենք, որ մի գլխում գրված է, որ ինչ որ մի մարդ մահացել է յոթանասունհինգ տարեկան հասակում, իսկ մյուսում ասվում է, որ նույն մարդը

մահացել է վաթսուն տարեկան հասակում: Կարո՞ղ են երկու տարբերակն էլ ճիշտ լինեն:

Ք. Ոչ, միայն մեկը կարող է ճիշտ լինել, կամ երկուսն էլ սխալ:

Մ. Եթե այդ սուրբ գիրքը պարունակում է հակասական մտքեր, ապա ինչու՞ էք դուք այն մինչ այժմ այն համարում սուրբ:

Ք. Իհարկե, ոչ, քանի որ Սուրբ Գիրքը հանդիսանում է Աստծո հայտնություն: Այսպիսով, այն պետք է բացառի սխալները կամ հակասական մտքերը:

Մ. Այդ դեպքում այն սուրբ չէ:

Ք. Դուք ճիշտ եք: Այդ դեպքում դրա սրբությունը կորում է:

Մ. Եթե դա այդպես է, ապա դուք չեք կարող վստահել դրան հարյուր տոկոսով: Որո՞նք կարող են լինել այդ սխալների պատճառները

Ք. Դա երեւի սխալ գրագրության կամ դիտավորյալ փոփոխություն, ջնջում կամ ավելացում տեքստում:

Մ. Եթե կան հակասություններ Աստվածաշնչում, ապա ինչու՞ է այն մինչ այժմ համարվում սուրբ:

Ք. Ես կարծում եմ, որ Աստվածաշունչը սուրբ է, քանի որ ես այնտեղ չեմ տեսնում հակասություններ:

Մ. Բայց նա պարունակում է շատ հակասական մտքեր:

Ք. Հին թե՞ Նոր Կտակարանում:

Մ. Երկու Կտակարաններում էլ: Ահա դրանցից մի քանիսը:

II Ըստ Սամվելի 8:04:

«Եւ վերցրեց Դավիթը նրանից հազար կառքեր եւ յոթ հարյուր ձիավորներ ու քսան հազար հետիոտն»:

I Ժամանակագիրք 18:04:

«Եւ վերցրեց Դավիթը նրանից հազար կառքեր եւ յոթ հազար ձիավորներ ու քսան հազար հետիոտն»:

Մ. Ուրեմն յոթ հարյուր թե՞ Յոթ հազար: Տեսնենք շարունակությունը եւ եզրակացնենք:

II Ըստ Սամվելի 8:9-10:

«Եւ լսեց Տոյը՝ Էմաֆի թագավորը, որ Դավիթը հաղթեց Ադրազարի ողջ զորքին, եւ ուղարկեց Տոյը Յորամանին՝ որդուն, Դավիթ թագավորի մոտ, որ

ողջունի նրան ու շնորհակալություն հայտնի, քանզի Ադրազարը պատերազմում էր Ֆոյի հետ. Եւ դուրս եկավ Յորամանը, վերցրեց իր հետ գավաթներ արծաթե, գավաթներ ոսկե եւ պղնձյա գավաթներ»:

Ի Ժամանակային 18:9-10:

"Հիմա, երբ Թոյ թագավորը՝ Էմաֆայից, լսեց, թէ ինչպես է Դավիթ թագավորը հաղթել Ադրազարին գորքին, Սելևկյան թագավորին, նա ուղարկեց Քողարամին՝ նրա որդուն, Դավիթ թագավորը, որպեսզի իմանա նրա բարեկեցության մասին եւ շնորհավորի նրան, քանի որ նա պատերազմել էր с Адраазаром եւ հաղթել նրան եւ նրա բոլոր գավաթները ոսկյա, արծաթյա եւ պղնձյա»:

Հարց: Թոյ թե՞ Թոու, Յորաման թե՞ Քադորամ, Ադրազար թե՞ Ֆոյ:

Ըստ Սամվելի 10:18:

«Եւ վազեցին Սիրիացիները Իսրայելից, եւ Դավիթը սպանեց յոթ հարյուր սիրիական կառքեր եւ քառասուն հազար ձիավորներ ու հաղթեց իր տիրոջ Սոճախա հրամանատարին, որն էլ մահացավ այնտեղ»:

Ի Ժամանակային 19:18

«Բայց վազեցին Սիրիացիներն Իսրայելցիներից եւ Դավիթը Սիրիայից յոթ հազար մարդ, պատերազմող կառքով եւ քառասուն հազար հետիոտն, ու սպանեցին Շորահին, իր տիրոջ հրամանատարին»:

Հարց: յոթ հարյուր կառքեր թե՞ յոթ հազար մարդ: Քառասուն հազար ձիավորներ թե՞ հետիոտն: Յորահ թե՞ Շոպահ:

II Թագավորություն 8:26:

«Քսաներկու տարեկան էր Օքիզի, երբ թագավորեց»:

II Ժամանակային 22:02

"Քառասուներկու տարեկան էր Օքիզին, երբ թագավորեց»:

Հարց: Ուրեմն քսաներկու թե՞ Քառասուներկու:

II Թագավորություն 24:8:

«Յահմինը տասնութ տարեկան էր, երբ սկսեց թագավորել եւ թագավորեց Երուսաղեմում երեք ամիս»:

II Ժամանակագրություններ 36:9

«Յահմինը ութ տարեկան էր, երբ սկսեց թագավորել եւ թագավորեց երեք ամիս ու տաս օր Երուսաղեմում»:

Հարց: տասնութ թե՞ Ութ: Երեք ամիս թե՞ Երեք ամիս ու տաս օր:

II Ըստ Սամվելի 23:08:

«Ահա Դավթի քաջերի անունները Ահաբանիթյան Իբոսեֆը, երեքից գլխավորը. Նա բարցրացրեց իր սուրը ութ հարյուր մարդու վրա եւ հաղթեց նրանց միանգամից»:

I Ժամանակային 11:11:

«Եւ ահա Դավթի քաջերի անունները. Եսվաայը՝ Աբամանի որդին, երեսուն հոգու գլխավորը: Նա բարցրացրեց իր սուրը երեք հարյուր մարդու վրա եւ հաղթեց նրանց միանգամից»:

Հարց: Իսբոսեֆ թե՞ Եսվաայ: Ութ հարյուր թե՞ երեք հարյուր:

II Թացավորությունների գիրք 24:1:

«Եւ կրկին Աստծո բարկությունը բորբոքվեց Իսրայելցիների վրա եւ ոգեշնչեց նա Դավթին ասելու. «Գնա, մաքրի՛ր Իսրայելն ու Հուդային»:

I Ժամանակային 21:02:

«Եւ ելավ սատանան Իսրայելի դեմ, եւ ոգեշնչեց Դավթին մաքրելու Իսրայելցիներին»:

Հարց: Հայտնվե՞ց սատանան Դավթի Աստծուն: Աստվա՞ճ արգելեց դա:

II Ըստ Սամվելի 6:23:

II Ըստ Սամվելի 21:08:

«Եւ վերցրեց թագավորը երկու որդիներին Ռիցայի, դուստրերին Ահայի՝ որը ծնեց Առամոնյան Սաուլից եւ Մեմֆիվոսուհուց, եւ հինգ արդիներ, Սաուլիների դուստրերը՝ որոնց նա ծնեց Ադրիելի համար՝ Մեքուլացի Վեռզելայի որդու համար ».

Հարց: Ճի՞շտ է, որ Մելքոյը երեխաներ ուներ:

Ք. Ես երբեք չեմ մտածել այդ մասին: Իսկ կա՞ն էլի սխալներ:

Մ. Դուք դեռ ուզում եք լսել ավելի՞ն: Մի՞թե այսքան օրինակները բավարար չեն, որպեսզի մերժեք Աստվածաշնչի սրբությունը: Տես. **Ապրուստ 6:03**: «Եւ ասաց Աստված. Իմ հոգին հավերժ չի մոռացվի

մարդկանց կողմից, քանի որ նրանք մարմին են: Բայց թող նրանց օրերը լինեն հարյուր քսան տարի»:

Բայց քանի՞ Տարեկան էր Նոյը, երբ նա մահացավ: Հարյուր քսան տարուց ավելի՞ էր: Տես. Ապրուստ 9:29: «Եւ բոլոր օրերը Նոյի ինը հարյուր հիսուն տարի էին, երբ նա մահացավ»: Որոշ քրիստոնյա աստվածաբաններ պնդում են, որ դա չի նշանակում, որ առավելագույն տարիքը մարդու կլինի հարյուր քսան տարի, այլ նշանակում է, որ ջրհեղեղը կգա հարյուր քսան թվին: Նույնիսկ դա չի համապատասխանում, քանի որ ջրհեղեղի ժամանակ Նոյը կլինէր վեց հարյուր քսան տարեկան. (500 + 120) տարի: Համենայն դեպս, Աստվածաշնչում ասվում է, որ նա վեց հարյուր տարեկան էր: Տես **Ապրուստ 5:32: «Եւ Նոյը հինգ հարյուր տարեկան էր...»:** Ապրուստ 7:06: «Եւ Նոյը վեց հարյուր տարեկան էր, երբ ջրհեղեղը երկիրը առավ»:

Քրիստոնեությունը կարծում է, որ Աստված է ստեղծել աշխարհը, որ Աստված է ստեղծել մարդուն Իր տեսքով. Սպիտակ, սեւ կամ այլ գույն, տղամարդուն ու կնոջը: Դա այդպես է համաձայն Գրքի **Ապրուստ 1:26: «Եվ ասաց Աստված. Ստեղծենք մարդուն մեր օրինակով եւ մեր նմանությամբ...»:** Բայց դա հակասում է **Исая 40:18: «Ում կնմանեցնեք դուք Աստծուն կամ այն, ինչ որ նրան կնմանեցնեք»:** Տես Տես. Նաեւ **Սաղմոս 89:6: «Քանզի ո՞վ երկնքում կարող**

Է համեմատվել Աստծո հետ, ում Աստծո որդիներից կարելի է նմանեցնել Աստծուն»: Երեմայի 10:6, 7: «Չկա նրա նմանը»:

Ք. Բայ այդ ամենը Հին Կտակարանում:

Մ. Դե ինչ, անցնենք Նոր Կտակարանին:

Հովհաննես 5:37: «Իսկ դուք ոչ Նրա ձայն եք երբեւէ լսել, ոչ էլ Նրա դեմքն եք երբեւէ տեսել»:

Հովհաննես 14:9: «Նա ով տեսել է ինձ, տեսել է Հորը»:

Հովհաննես 5:31: «Եթե ես վկայում եմ ինքս իմ մասին, ուրեմն իմ վկայությունը ճշմարիտ չէ»:

Հովհաննես 8:14: «Հիսուսը պատասխանեց ու ասաց նրանց. «Եթե ես վկայում եմ ինքս իմ մասին, ուրեմն իմ վկայությունը ճշմարիտ է»:

Սա միայն որոշ հակասություններ են Նոր Կտակարանում: Դուք այնտեղ կգտնեք էլ ավելին, եթե խոսքը գնա այն քրիստոնեության դոկտրինի հավաստիության մասին, որն է Երրորդությունը, Հիսուսի աստվածայնությունը, աննախատիպ մեղքը եւ քավությունը, որոնք (ըստ Աստվածաշնչի) նաեւ զբաղվում էին անպատվաբեր գործերով. Երկրպագում էին սուտ աստվածներին եւ

իրականացնում արյունապղծություն,
բռնաբարություն եւ դավաճանություն:

Ք. Որտե՞ղ եք գտել նման բան Աստվածաշնչում:

Մ.Նոյը, ինչպես ասվում է, հարբած էր այն աստիճանի, որ մերկ հայտնվեց իր չափահաս տղու մոտ (Ապրուստ 9:23-24): «Միմը եւ Յաֆետը վերցրեցին շորերը եւ վերցնելով իրենք ուսերին, գնացին հետ ու ծածկեցին իրենց հոր մերկությունը, եւ նրանց դեմքը հետ էր ուղղված եւ նրանք չտեսան հոր մերկությունը: Նոյը արթնացավ գինուց եւ իմացավ, թե ինչ է իր փոքր որդին արել իր հետ»:

Սողոմոնը մեղադրվում էր ոչ միայն բազմակնության մեջ, այլ նաեւ սուտ աստվածներին երկրպագելու մեջ (I Թագ. 11:9): «Եւ բարկացավ Աստված Սողոմոնի վրա, որ նա հեռացել է Իսրայելի Աստծուց, որը երկու անգամ հայտնվել է նրան»:

Ահարոն Մարգարեն, որին ճանապարհում էր նրա եղբայր Մովսեսը՝ փարավոնին իր առաքելության համար, մեղադրվեց նրանում, որ քանդակել էր ոսկե ցլիկ իսրայելցիներին երկրպագելու համար (Ելք 32:4): «Նա վերցրեց նրանց ձեռից եւ փոխեց այն գործիքով: Եւ ասացին նրանք. Ահա քո աստվածը, Իսրայել, որը դուրս բերեց քեզ Եգիպտոսից»:

Դուք կարող եք կարդալ Մարգարե Լոթան արյունահեղ գործողությունների մասին իր երկու դուստրերի հետ (Ապրուստ 19:36). «Այսպիսով, Լոթայի երկու դստրերն էլ հղիացան իրենց հարազատ հորից»:

Դուք նաեւ կարող եք կարդալ մի մարգարեի մասին, որ ամուսնացած էր երկու քույրերի հետ միաժամանակ (Օննոց 29:28). «Եւ Յակոբն այդպէս էլ արեց, եւ ավարտեց շաբաթը եւ [Լաբանն] տվեց նրան Ռաբելին, իր աղջկան, նրան կին»:

Եւ մեկ այլ մարգարե մեղադրվում էր շնության մեջ (ըստ Սամվելի 11:4-5). «Եվ Դավիթը ուղարկեց ծառայներին առնելու նրան կին [Ուրիին], եւ նա եկավ նրա մոտ, եւ նա քնեց նրա հետ, երբ նա մաքրվեց, վերադարձավ իր տուն ու կինը հղիացավ եւ ուղարկեց որ տեղեկացնեն Դավթին, ասելով. «ես հղի եմ»:

Իմ մոտ հարց է առաջանում. Ինչպե՞ս կարող էր Հիսուսը սերել Դավթից, եթե նա մի մարդ էր, ով շնացել էր: Այլահն արգելել է դա: Մի թե՛ դա չի հակասում այն ամենին, ինչ ասվում է Երկիշխանային 23:02. «Պոռնիկի որդին չի կարող մտնել Աստծո հանրություն եւ նույնիսկ տասներորդ սերունդը նրա չի կարող մտնել Աստծո հանրություն»:

Կա հետեւյալ պնդումը, որ եղել է արյունապղծություն բռնաբարությանը, Ամմոնի որդու, Դավթի եւ նրա ոչ հարազատ քրոջ Թամարի միջեւ (II Սամվել13: 14): «Բայց նա [Ամմոնը] չէր ուզում լսել նրա ձայնը, սակայն, լինելով ավելի ուժեղ, քան նա, ստիպվեց նրան ու պառկեց նրա հետ»:

Եւ եւս մեկ բռնաբարություն պատկանում է Դավթին, այդ մասին ասվում է Յ II Սամվելի հաղորդագրության մեջ16:33. «Եվ կանգնեցրին Ավեսալումի համար վրան տանիքին ու մտավ Ավեսալումը գերուհիների մոտ ողջ Իսրայելի աչքի առաջ»:

Այլ արյունապղծություն տեղի ունեցավ միջեւ Հուդայի եւ նրա հարս Թամարի միջեւ. «Հուդան դեպի Ֆամն իր ճանապարհին իր ոչխարների հետ տեսավ Թամարին, նա կարծեց, թե նա մարմնավաճառ է, որովհետեւ նրա դեմքը ծածկված էր: Նա ասաց. «Ի՞նչ խոստանամ քեզ»: Նա ասաց. «Քո կնիքը եւ քո կապոցը եւ քո ցուպ, որ քո ձեռքին է»: Եվ նա տվեց նրան ու գնաց նրա մոտ, եւ նա հղիացավ նրանից»:
(Մենդոց 38:18):

Չնայած հրեաներն ու մուսուլմանները հաճախ ունենում են տարբեր հայացքներ, սակայն ոչ մի մուսուլման չէր համարձակվի գրքում գրել նման բան դանկացած մարգարեի մասին: Կոնկրետ

բոնաբարության մասին, շնանալու մասին, արյունապղծության ու մարմնավաճառության մասին: Բոլոր մարգարեներն ուղարկված են եղել Ալլահից, որպեսզի առաջնորդեն մարդկությանը: Դուք կարծում եք, որ Աստված ա՞յն մարդկանց չի ուղարկել առաջնորդելու:

Ք. Ես այդպես չեմ կարծում: Սակայն դուք չե՞ք հավատում Աստվածաշնչին:

Մ. Մենք հավատում ենք բոլոր սուրբ ձեռագրերի բնօրինակներին: Աստված ուղարկեց մարգարե յուրաքանչյուր երկիր: Իսկ ձեռագրերը տրված էին առաջնորդվելու համար: Որոշ բաներ (suhuf) տրվեցին Աբրահամին, Torah (Հին Կտակարան) Մովսեսին, Zabur (Psalms) Դավիթին ու Ավետարան (Նոր Կտակարան) Հիսուսին: Ոչ մեկը այդ գրվածքներից չեն պահպանվել իր բնագրի ձևով: Ալլահի նախնական ծրագրի շրջանակներում Նա վերջապես ուղարկեց Մուհամմեդին, որպես բոլոր մարգարեների կնիք եւ Ղուրանը՝ որպես ուղեցույց մարդկության համար ցանկացած վայրում եւ ցանկացած պահի:

Հիսուսն ինքն է ասել, որ նա ուղարկվել է միայն Իսրայելի ժողովրդի համար (**Մատթեոս 15:24**). «**Ես ուղարկված եմ միայն Իսրայելի կորած ոչխարների համար**»: Բացի այդ, ինչպես նշված է (**Մատթեոս 1:21**). «**Եվ նա կձնի որդի եւ Նրա անունը կդնես Հիսու,**

քանզի պիտի փրկի իր ժողովրդին իրենց մեղքերից»:
Նա նույնիսկ ասաց, որ եկել է ոչ թե վերացնելու օրենքը, այլ կատարելու դրանք: (Մատթեոս 5:17-18).
«Մի կարծեք, որ ես եկել եմ խախտելու օրենքը կամ մարգարեներին. ես եկել եմ ոչ թե խախտելու, այլ կատարելու համար, ճշմարիտ եմ ասում ձեզ, մինչև չեն հանդիպել երկինքն ու երկիրը ոչինչ ես ոչ ոք չի խախտելու օրենքը մինչև ամեն ինչ ի կատար չածվի»:

Ք. Սակայն Ավետարանում ըստ Մարկոսի 16:15 Յիսուսն ասել է. «Գնացեք ու շրջեք ողջ աշխարհով եւ քարոզեք Ավետարանն ամենուր»:

Մ. Սա հակասում է այն փաստը, որ նշված է վերը Ավետարան ըստ Մաթեոսի 15:24 եւ 1:21. Երկրորդ, հատված ըստ Մարկի 16:9-20 հեռացվել է բազմաթիվ Աստվածաշնչերում: Որոշ ժամանակակից թարգմանություններում այս մասը վերցված է փակագծերում եւ պարունակում է հետեւյալ մեկնաբանությունը. «Որոշ հնագույն ձեռագրեր բացառում են 9 - ից մինչև 20 հատվածները»: Սուրբ Գրքի Հին Կտակարանի թարգմանությունը, որոնք օգտագործվում են Եհովայի վկաների կողմից, ցույց են տալիս, որ որոշ հին ձեռագրեր ըստ Մարկոսի 16:08 հետո պարունակում են ավելացումներ եզրակացության ձեռով, սակայն որոշները բաց են թողում այդ քառյակները: Իսկ Վերանայված

Կանոնավոր տարբերակը բացահայտում է հետեյալ ծանոթագրությունը. «Որոշ հնագույն իշխանություններ ավարտում են գիրքը ութ քառյակով»: Սա նշանակում է, որ հարությունը տեղի չի ունեցել այնպես, ինչպես դա նկարագրված է Ավետարան ըստ Մարկոսի 16:9:

Ք. Բայ Հիսուսն ասել է Ավետարանում ըստ **Մաթեոսի 28:19**. « **Այսպիսով, գնացեք եւ ուսուցանե՛ք:**»:

Մ. «Բոլոր ազգերին» պետք է բացատրվի, որպես Իսրայելի տասներկու ցեղ, հակառակ դեպքում դա հակասում է Մաթեոսին 15:24 եւ 1:21: Նոր Աստվածաշնչի Ամերիկյան Չափանիշային Տարբերակում եւ Նոր Կտակարանի Սուրբ Ձեռագրերի թարգմանությունում չի թարգմանվում ինչպես «բոլոր ազգերը», այլ «ողջ ազգը», որ նշանակում է Իսրայելը: Հիմա դուք ի՞նչ եք կարծում Աստվածաշնչի մասին:

Ք. Ես արդեն այնքան էլ համոզված չեմ դրա սրբության մեջ...

Մ. Ես համոզված եմ, որ դուք կհամոզվեք իսլամի ճշմարտության մեջ նրանից հետո, երբ մենք կքննարկենք մեր անհամաձայնությունները:

Երրորդության

ուսմունքը

Մ. Դուք դեռ հավատու՞մ եք երրորդությանը:

Ք. Այս մասին ասվում է Հովհաննեսի Առաջին հաղորդագրության մեջ 5:7-8. «Քանզի երեքն են վկայում երկնքում: Հայրը, Խոսքը եւ Սուրբ հոգին, եւ երեքն էլ մեկն են վկայում, եւ երեքն են, որ վկայում են երկրի մասին. Հոգին, ջուրը եւ արյունը, նրա էությունը եւս մեկն է»:

Մ. Այսինքն Հակոբ թագավորի տարբերակը, որը լիազորված է 1611թ - ին ընդունվել էական ապացույցներ Երրորդության ուսմունքի մասին: Բայց այժմ այդ մասը, «Հայրը, Խոսքը եւ Սուրբ Հոգին, սրանք երեքն էլ մեկ են», ջնջվել է վերանայված տարբերակում (1952 եւ 1971) եւ բազմաթիվ այլ Աստվածաշնչերում: Այս տեքստը պարզապես ավելացվել է բնօրինակին:

I Հովհաննես 5:7-8 Աստվածաշնչի Ամերիկյան Չափանիշային Տարբերակում ասվում է. «Եւ հոին վկայում է Նրա մասին, քանզի Հոգին ճշմարտությունն է, Հոգի եւ ջուր, եւ արյուն, եւ երեքն էլ համաձայնության մեջ են»: Բացի այդ, Նոր Աշխարհի Թարգմանության մեջ, որն օգտագործվում է Եհովայի վկաների կողմից, դուք կգտնեք. «Քանզի երեք

վկաներ. Հոգի, ջուր եւ արյուն, եւ երեքն ել ներդաշնակ են»: Ես կարող եմ հասկանալ, ինչու դուք չգիտեք, որ այդ կարեւոր մասը ջնջված է, քայց ինձ հետաքրքիր է, ինչու շատ ծառայողներ եւ առաքյալներ չգիտեն այդ մասին:

Երրորդությունը չի հանդիսանում աստվածաշնչյան հասկացություն: «Երրորդություն» Բառ չկա ոչ Աստվածաշնչում, ոչ էլ աստվածաշնչյան բառարաններում: Այդ մասին երբեք չի ուսուցանել ու չի էլ նշել Հիսուսը: Չկա ոչ մի հիմք կամ ապացույց Աստվածաշնչում Երրորդության ընդունման համար:

Ք. Բայց Ավետարանում ըստ Մաթեոսի 28:19 մենք դեռ գտնում ենք. «...խաչելով նրանց հանուն Հոր եւ Որդվո եւ Հոգվույն Սրբո»: Այդ մասը դեռ չի ջնջվել: Մի թե դա Երրորդության ապացույց չի:

Մ. Ոչ, եթե երեք մարդ նստել ու ճաշում են միասին, մի թե դա նշանակում է, որ նրանք մի մարդ են: Ոչ:

Ոչ Երրորդության ձեռակերպումը Athanasius, Ալեքսանդրիայից եգիպտացի սարկավագի կողմից, ընդունվել է հիկետայի տաճարի կողմից մ.թ. 325 - ին՝ Հիսուսի գալուց երեք դար հետո: Անկասկած հռոմեական հեթանոսություն թողել էր ազդեցություն այդ վարդապետության վրա: Շաբաթը տեղափոխվել էր կիրակի օրը, եւ դեկտեմբերի 25-ը՝ նրանց Արեւի աստված Միտրայի ծննդյան օրը ներկայացել է որպես Հիսուս Քրիստոսի ծննդյան օր, չնայած Աստվածաշունչը հստակ ասում է ու արգելում Սուրբ Ծննդյան ծառի զարդարումը Երեմիայի 10:2-5. «Այսպես է ասում Տերը, մի սովորեք հեթանոսական ձեւերով եւ մի վախեցեք երկնային նշաններից, որից վախենում են հեթանոսները: Քանզի ազգերի կանոնները դատարկ բաներ են. Կտրում են ծառեր անտառում, քանդակում այն ձեռքով աստղձագործի, սակայն կացնի օգնությամբ, ծածկում արծաթով եւ ոսկով, ամրացնում մեխով ու մուրճով, որ այն չշարժվի: Նրանք կարծես տաշած սյուն են ու չեն խոսում, այն հազնում են, քանի որ նրանք չեն կարող քայլել: Մի վախեցեք նրանցից, քանզի նրանք չեն կարող չարություն անել, բայց բարություն էլ չեն են անում »:

Ղուրանը զգուշացնում է Սուրա 5:73. «Չէին հավատում նրանք, ովքեր ասում էին. «Ալլահը երրորդն է երրորդությունում»: Չկա աստվածություն,

բացի Միակ Աստծուց: Եթե նրանք չհրաժարվեն դրանից, ինչ ասում են, ապա անհավատները այդ կենթարկվեն տանջանքների»:

Դուք դեռ հավատո՞ւ մ եք Երրորդությանը, ինչի մասին երբեք չի խոսել Հիսուսը:

Ք. Բայց Ատվածն ու Հիսուսը մեկ են (Ին. 14: 11). «Հավատացեք ինձ, որ ես Աստծո մեջ եմ եւ Աստված Իմ մեջ է»:

Մ. Կարդացեք Ին. 17:21:

Ք. «Թող ամեն ինչ մեկ լինի, ինչպես Դու եւ Հայրը Իմ մեջ եւ Ես Քո մեջ, այդպես էլ նրանք թող լինեն մեր մեջ մեկ, թող հավատա աշխարհը, որ դու ես ինձ ուղարկել»:

Մ. Պարզ է, որ խոսքը Աստծո եւ Հիսուսի մասին է ու որ աշակերտները միասին են Աստծո եւ Հիսուսի համար: Եթե Հիսուսը Աստված է, քանի որ նա Աստծո մեջ է, ինչու աշակերտները Աստված չեն, չէ՞ Որ նրանք Քրիստոսի հետ մեկ են, որն էլ հենց Աստված է: Եթե Աստված, Հիսուսն ու Սուրբ Հոգին մի ամբողջություն են, այսինքն Սուրբ Երրորդություն, ապա, ներառելով նաեւ աշակերտներին էլ, նրանք կլինեն տասնհինգ աստվածային դեմքեր:

Ք. Բայց Հիսուսն Աստված է ըստ **Հովհաննեսի 14:09**.
«Ինձ տեսնելով է տեսավ Հորը»:

Մ. Տեսեք թե ինչ է կատարվում դրանից առաջ եւ հետո (Ին. 14:8-9) «Փիլիպոսն ասաց Նրան. Աստված, ցույց տուր մեզ հորը եւ դա բավարար է մեզ: Հիսուսն ասաց նրան. Ինչքան ժամանակ է ես ձեզ հետ եմ եւ դու չգիտե՞ս Ինձ, Փիլիպոս: Ինձ տեսնելով, տեսել ես Հորը. Ինչպե՞ս ես դու ասում ցույց տուր ինձ Հորը»:

Փիլիպոսը խնդրեց Հիսուսին անհնարինը. Տույց տալ Աստծուն շակերտներին: Դուք պետք է հավատար Մասծուն, հիանալով նրա ստեղծածով. Արեւով, լուսնով, բոլոր էակներով, այդ թվում նաեւ Հիսուսով, որը ստեղծված է Աստծո կողմից: Նա ասաց ըստ Հովհաննեսի 4:24. Աստված Հոգի է եւ **Հովհաննեսի 5:37**. «Իսկ դուք ոչ ձայնն եք լսել ոչ էլ դեմքն եք նրա տեսել»: Ինչպե՞ս կարող եք տեսնել հոգին: Այն, ինչ նրանք տեսան, Հիսուսն էր եւ ոչ թե Աստված: Պողոս ասաց առային ուղերձում **Тимофею, 6:16**. «Նրան ով ոչ ոք չի տեսել եւ տեսնել չի կարող»: Դուրանն ասում է Սուրա **6:103**. «Աչքերը հեշտ չեն ընկալում նրան, սակայն նա ողորմած է ու ամենագետ»:

Ք. Դժվար է մերժել այն, ինչ մեզ սովորեցրել են մանկուց:

Մ. Միգուցե մյուս հարցերը ձեզ կտան ավելի ընդհանուր պատկերացում երրորդության մասին. Ի՞նչ է սուրբ հոգին:

Ք. Սուրբ Հոգին, Հոգին Սուրբ նույնպես Աստված է: Մեզ սովորեցնում են, որ Հայրը Աստված է, Աստծո Որդին, Սուրբ հոգին հենց ինքը Աստվածն ք: Մենք չենք ասում երեք Աստված, մենք ասում ենք մի Աստված:

Մ. Կարդացեք Ավետարան ըստ Մաթեոսի 1:18:

Ք. «Հիսուսի Քրիստոսի ծնունդը այսպես է եղել. Նրա Մոր Մարիամի Հովսեփի հետ նշանադրության ժամանակ, մինչ նրանց կենակցումը, պարզվեց, որ նա հղի է Սուրբ Հոգուց»:

Մ. Համեմատեք դա ըստ Ղուկասի 1:26-27.

Ք. «Վեցերորդ ամսում ուղարկվել է Գաբրիել Հրեշտակը Աստծո կողմից Գազիլեյ, որն անվանվում էր Նազարեթ, Կույսին, նշանված իր ամուսնու, Հովսեփի հետ, Դավիթի օջախից. Եւ կույսի անունն է Մարիամ»:

Մ. Հիսուսի հրաշալի ծնունդում ըստ Մաթեոսի նշվում է Սուրբ Հոգու մասին, իսկ Գաբրիել

հրեշտակի մասին հիշատակվում է ըստ Ղուկասի:
Ի՞նչ է Սուրբ Ծնունդը:

Ք. Այդ դեպքում, Սուրբ Հոգին հանդիսանում է
Գաբրիելը...

Մ. Դուք հիմա դեռ հավատում եք Սուրբ
Երրորդությանը:

Ք. Աստված դա Աստված Ինքն է եւ Սուրբ Հոգին
Գաբրիել հրեշտակն է, եւ Հիսուսը...

Մ. Թույլ տվեք ձեզ օգնել. Հիսուսը մարգարե է,
Մարիամի որդին:

Ք. Ինչպե՞ս դուք կարող եք այդպես կարծել այն
մասին, ինչը նույնիսկ մենք ընդունում ենք որպես
աստծո գաղտնիք:

Մ. Մենք օգտագործում ենք Ղուրանը որպես
մարդկանց ուղղելու օրինակ, որոնք մտցրել են
փոփոխություններ նախկին սուրբ ձեռագրերում: Եթե
դուք հավատում են Աստծո միասնությանը ու
Հիսուսին որպես մարգարե, ինչու՞ Չշարունակեք եւ
չընդունեք Մուհամմեդին որպես վերջին առաքյալ:
Կարդացեք ինձ հետ Շահադը կամ վկայությունները,
սկզբից անգլերեն, իսկ հետո արաբերեն:

Ք. Ես վկայում եմ, որ չկա աստված, բացի Ալլահից, որը չունի համակերպը եւ որ Մուհամեդը նրա ծառան է եւ առաքյալը: «

Իսկ ի՞նչ եք կարծում իմ սերունդների մասին: Ես կցանկանայի մնալ նրանց հետ: Չէ՞ որ նրանք բոլորը քրիստոնյաներ էին:

Մ. Աբրահամը թողեց իր ծնողներին ու սերունդներին, երբ ճշմարտությունը հայտնվեց նրան: Յուրաքանչյուրը պատասխանում է իր համար: Միգուցե ճշմարտությունը չի բացահայտվել դեռ ձեր սերունդներին այդպես պարզ, ինչպես որ ձեզ: Դուրանն ասում է **Մուրա 17:15**. «Ով հետեւում է ուղիղ ճանապարհին, նա գործում է իր օգտին: Իսկ ով ընկնում է մոլորության մեջ, նա գործում է ի վնաս իրեն: Ոչ մի հոգի չի քավի մյուսի սղալները: Մենք երբեք չենք պատժում մարդկանց, չուղարկելով նրանց մոտ առաքյալի»:

Ք. Կարո՞ղ եմ ես միաժամանակ լինել եւ քրիստոնյա եվ մուսուլման:

Մ. Չկա պարտադրանք կրոնում: Դուք կարող եք անել, ինչ ուզում եք: Բայց եթե միացնենք երկու կրոններն էլ, դա կնշանակի, որ դուք չեք հնազանդվել Ալլահին: Դուք դեռ անհավատ եք, ինչպես նա է ասում **սուրա 4:150-152**. «Ճշմարիտ, նրանք, ովքեր չեն

հավատում Ալլահին եւ նրա առաքյալներին, ուզում են տարբերություն դնել Ալլահի եւ նրա առաքյալների միջեւ, ասում են. «Մենք հավատում ենք մեկին եւ չենք հավատում մյուսին», եւ ուզում են գտնել ճանապարհ դրանց միջեւ, նրանք իսկական անհավատներ են: Մենք պատրաստել ենք անհավատների համար նվաստացուցիչ տանջանքներ: Իսկ նրանց, ովքեր հավատացել են Ալլահին եւ Նրա առաքյալներին եւ չեն դնում տարբերություն նրանց միջեւ, Նրա նրանց պարգեւատրում է: Ալլահը Ներողամիտ է, Ողորմած»: Դուք կարող եք համաձայնվել ինձ հետ, եթե մենք քննարկենք որոշ այլ հարցեր:

Ք. Իսկ եթե մենք կարդում ենք խոստովանությունը (շահադա) մինչ իսլամի լրիվ աջակից դառնալը:

Մ. Երբ մենք հասուն հասակում եւ ողջամիտ խելքով ենք, ապա դուք ինքներդ կարող եք որոշել, կարդա շահադը թե ոչ: Ալլահը ստեղծել է այս աշխարհը որոշակի նպատակով: Նա ձեզ հնարավորություն է տվել տարբերել ճիշտն ու սխալը: Նա ուղարկել է շատ մարգարեներ, որպես լրատուներ: Մենք ստեղծված ենք, որպեսզի նրան երկրպագենք եւ այս աշխարհում մրցակցենք միմյանց հետ բարի գործերում:

Սուրա 3:191. «Ճշմարիտ, նրանցից ովքեր չէին հավատում եւ մեռան անհավատ, չի ընդունվի

նույնիսկ ոսկի ավազի չափ շատ, եթե ինչ-որ մեկը կփորձի գնել իր մեղքն այդպես: Նրանց համար պատրաստված է տանջալից ցավեր եւ չեն ունենա նրանք օգնականներ»:

Սուրա 90:8-10. «Մի՞ թե չենք տվել մենք նրան զույգ աչք, ատամներ, զույգ շուրթեր եւ բարձրացրինք նրան երկու բարձրության /բարու ու չարի/»:

Սուրա 51:56. «Ես ստեղծեցի ջիներ եւ մարկանց միայն այն պատճառով, որպեսզի երկրպագեն Ինձ»:

Սուրա 18:07. «Ճշմարիտ, ամենը, ինչ կա աշխարհում, Մենք զարդարել ենք, որպեսզի փորրձենք մարդկանց եւ պարզենք, ում գործերն են ավելի բարի»:

Հիսուս Քրիստոսի աստվածայնության ուսմունքը

Մ. Հիսուսը Աստված է:

Ք. Այո: Ավետարան ըստ Հովհաննեսի 1:1.« Ի սկզբանե Բանն էր ու Բանը Աստծո մոտ էր ու Բանու Աստված էր»:

Մ. Մենք արդեն ապացուցեցինք, որ Սուրբ Գիրքը չպետք է պարունակի հակադրություններ: Եթե կան

երկու հակասառող հատվածներ, ապա միայն մեկը կարող է ճիշտ լինել կամ երկուսն էլ սխալ:

Ըստ Հովհաննեսի, Հիսուսը աստված է: Այս դեպքում ինչքան աստված կա: Ամենաքիչը երկու: Դա հակասում է Աստվածաշնչի շատ հատվածների, իսկ ավելի կոնկրետ 4:39. «Այն մասին, որ Տերը Աստված է երկնում եւ երկրում, եւ ոչ ոք ուրիշ:

Երկօրինություն 6:4. «Լսիր, Իսրայել, Տերը մեր Աստվածն է, Տերը մեկ է», Իսահակի 43:10-11. «Որպեսզի ճանաչեք ու հավատաք ինձ, ու հասկանաք, որ դա Ես եմ. Ինձնից առաջ չի եղել Աստված, Ես, Ես եմ Աստված, Ինձնից բացի այլփրկիչ չկա». *Исаия 44:6.* «Այսպես է ասում Աստված, Ես առաջինն եմ, եւ Ես վերջինն եմ, եւ Ինձնից բացի չկա այլ Աստված», Իսահակի 45:18: «Քանզի այսպես է ասում Աստված, որ ստեղծել է Երկիրը, Նա՝ Աստված, որ ստեղծել ու ձեւավորել է երկիրը: Նա այն հիմնել, նա այն իգուր չի ստեղծել, նա այն ստեղծել է, որ դառնա ապրելատեղ: Ես Աստված, ու ոչ ոք ուրիշ»:

Իսահակում 45:18 մենք կարող ենք եզրակացնել, որ միայն Աստված է Արարիչը, եւ որ ոչ ոք, նույնիսկ Հիսուսը չի մասնակցել ստեղծմանը:

Դուք նաեւ պետք է կարդաք Երկօրինությունը 4:35; *Исх. 8:10*; II ըստ Սամվելի 7:22; Թագավորություն

8:23, 17:20, Սաղմոսներ 86:8, 89:6 և 113:5; Օբսենի 13:04; Զաքարյա 14:9.

Ք. Բայց այդ ամենը Հին Կտակարանում է: Ձեր կարծիքով նման հայտարարություններ են նաև Նո՞ր Կտակարանում:

Մ. Այո: Կարդացեք ըստ **Մարկոսի 12:29, ուր գրած է, որ Հիսուսն ասել է. «Եւ Հիսուսը պատասխանեց նրան. Բոլոր պատվիրաններից առաջինը. Լսիր Իսրայել. Տերը մեր Աստվածն է եւ Տերը միակն է»:**

Առաջին ուղերձը Գազաթնայիների մոտ 8:04. «... մենք գիտենք, որ կուռքը աշխարհում ոչինչ է, եւ որ չկա այլ Աստված, բացի Միակից», իսկ առաջին ուղերձը **Մաթեվոսի մոտ 2:5. «Քանզի Աստված միակն է, միակն է եւ միջնորդը Աստծո եւ մարդու միջեւ, մարդ Հիսուս Քրիստոսը»:** Ուշադրություն դարձրեք հետեւյալ արտահայտությանը «մարդ Հիսուս Քրիստոս»։ Հիմա դուք կարող եք ասել, թե ճիշտ է այն, ինչ ասում է Հովհաննէսը 1:1եւ այն բոլոր խոսքերը, թե դա սխալմունք է:

Ք. Ինչպե՞ս կարող է ինչ-որ մեկը նման քննադատություն անել:

Մ. Եկեք այն դիտարկենք Ղուրանի տեսակետից, որը համապատասխանում է նրան, ինչ ինքը Հիսուսը

ասել է Աստվածաշնչում: Հիսուսը մի քանի անգամ հիշատակվում է Ղուրանում որպես «Ալլահի Խոսք»: Մուրա 3:39: «Եւ նա կանգնած աղոթում էր, հրեշտակները նրան հուշեցին. «Աստված կուրախացնի քեզ Հովհաննեսի մասին լուրով, որը կհաստատի Ալլահի խոսքը եւ տեր կլինի, զսպված մարդ եւ մարգարե առաքյալներից»:

Հիշեք Մուրա 3:45, երբ ասացին հրեշտակները. «Ով Մարիամ (Մարիա), ճշմարիտ Աստված կավետի քեզ լուրը Նրանից, որի անունն է Մեսեա Հիսու (Հիսուս), Մարիամի որդին (Մարիա). Նա կլինի հարգված այս աշխարհում եւ մյուս կյանքում եւ կլինի մերձավորներից մեկը», որի անվան տակ ի նկատի ունի խոսքը, որ պատկանում է Ալլահին, ինչպես I Գագաթնայիններին 3:23. «Եւ դուք, Քրիստոնյաներ էք, եւ Քրիստոսը աստվածային է»: Ըստ Հովհաննեսի 1:1 պետք է գրված լինի. «...Եւ խոսքը Աստվածային էր», «այլ ոչ թե Խոսքը Աստված էր»: Միայլը կարող էր լինել արամերենից հունարեն թարգմանության ժամանակ, դիտավորյալ կամ ոչ:

Ք. Ինչու՞ Են Հիսուսին անվանում «Աստծո Խոսք» երկու գրվածքներում:

Մ. Հիսուսը ստեղծվեց Մարիամի արգանդում, առանց սերմի, քանզի նրա ծնունդը Ալլահի հրամանի արդյունք էր. «Եղիբ», ինչպես հիշատակվում է **սուրա**

3:47. «Նա ասաց. «Աստված, Ինչպե՞ս ես կարող եմ որդի ունենալ, եթե ինձ չի դիպչել ոչ մի տղամարդ»:
Նա ասաց. « Այսպես Ալլահն է ստեղծում այն, ինչ ուզում է: Երբ Նա որոշում է ընդունում, ապա Նրան միայն հարկավոր է, ասել. «Եղիբ», եւ դա իրականանում է»:

Ք. Հիսուսը Աստված է, քանզի նա լցված է Սուրբ Հոգով:

Մ. Բայց կա՞ն նաեւ այլ մարդիկ, որոնք լցված էին Սուրբ Հոգով: Նրանք նույնպես աստված են: Տեսեք Առաքելություն 11:24. «Քանզի նա բարի մարդ էր եւ Սուրբ Հոգու ու հավատի ստեղծած: Եւ հավաքվեցին բավականի մարդիկ Աստծո մոտ Առաքելություն 5:32. «Նրա վկաները մենք ենք եւ Սուրբ Հոգին, Որին Աստված տվեց մեր մեղքերի համար»: Դուք նաեւ պետք է կարդաք Деяния 6:5; II ըստ Պետրոսի 1:21; Դեպի Մաթեվոսը՝ երկրորդ սերունդ 1:14; I Գազարնայիների 2:16, Լկ. 1:41:

Ք. Բայց Հիսուսը Սուրբ Հոգով լցված էր, երբ նա դեռ մոր արգանդում էր:

Մ. Նույն բանը տեղի ունեցավ Հովհաննես Մկրտչի հետ, ինչի մասին մենք կարդում ենք Կտակարան ըստ Դուկասի 1:13. «Հրեշտակը ասաց նրան. Մի վաղեցիր, Զարքար, քանզի լսվեց քո աղոթքը, եւ քո կինը,

Էլիզաբեթը քեզ կծնի որդի, եւ կանվանես նրան
Հելիաննես: Քանզի նա գորեղ կլինի Աստծո դեմ, եւ
նա Սուրբ հոգով լցված կլինի դեռ մոր արգանդում»:

Ք. Բայց Հիսուսը կարող է հրաշքներ գործել: Նա
կերակրեց հինգ հազար մարդու միայն հինգ կտոր
հացով եւ երկու ձկով:

Մ. Նույն բանը արել են Եսայի և Իլյա. Елисей
կերակրեց հարյուր մարդու քսան զարու հացով եւ մի
քանի եգիպտացորենով, ինչի մասին ասվում է в книге
II Թագ. 4:44. «Եւ այսպէս, նա հրամցրեց նրանց եւ
նրանք կերան եւ դեռ մնաց էլ, Աստծո խոսքով»:
Եսայի ապահովեց այրուն կարագով, ասելով նրան
նույն Թագավորությունների 4-րդ գրքում 4:07. «Գնա,
վաճառի կարագը եւ վճարիր պարտքերդ, իսկ ինչ
կմնա, դրանով էլ կապրես որդիներիդ հետ»: Տես նաև
Թագավորություններ 17:16. «Եւ այլուրն ամբարում
չէր վերջանում, եւ կարագը սափորում չէր
վերջանում, Աստծո խոսքով, որ նա ասում էր Илию
միջոցով»: Բացի այդ, նույն գրքում՝
Թագավորությունների 17:06. «Եւ ազոավները բերում
էին նրան [Իլյայի] հաց ու միս առավոտյան, հաց ու
միս երեկոյան եւ նա ըմպում էր աղբյուրից»:

Ք. Բայց Հիսուսը կարող էր բուժել բորոտությունը:

Մ. Այսպես էր անում նաև Եսային, որն ասաց բորոտ Նեմանին լվացվել Հորդանանում: Ինչպես պատմում էին 4 Թագավորություններ 5:14. « Եւ գնաց [Նեման] ներքեւ եւ սուզվեց Հորդանանում յոթ անգամ, Աստծո մարդու խոսքով [Եսայի]. Եւ նրա մարմինը դարցավ ինչպես երեխայի մաշկը եւ նա մաքրվեց»:

Ք. Բայց Հիսուսը կարող էր վերադարձնել կույրի տեսողությունը:

Մ. Այդպես կարող էր անել նաև Елисей: 4 Թագավորություններ 6:17. «Եւ աղոթում է Եսային, եւ ասում. Տեր, խնդրում եմ քեզ, բացիր նրա աչքերը, որպեսզի նա տեսնի: Եւ տերը բացում է երիտասարդի աչքերը եւ նա տեսնում է...», 4 Թագավորություններ 6:20: «Եւ դա տեղի ենեցավ, երբ նրանք եկան Սամարիա, Եսային ասաց. «Տեր, բացիր այս մարդկանց աչքերը, որպեսզի նրանք տեսնեն: Եւ Տերը բացեց նրանց աչքերը եւ նրանք տեսան, եւ ահա նրանք Սամարիայի կենտրոնում են»:

Елисей նաև կարող էր կուրացնել մարդկանց. 4 Թագավորություններ 6: 18. «Եւ երբ նրանք եկան իր մոտ, Եսային խնդրեց Տիրոջը եւ ասաց. Պատի՛ր նրանց կուրությամբ: Եւ Նա կուրացրեց նրանց Ելիսէյի խոսքով»:

Ք. Հիսուսը կարող էր կենդանացնել մահացածներին:

Մ. Համեմատեք այն Իլյայի հետ: **Երրորդ գրքում Թագավորությունների 17:17-23:2** «Լսեց Տերը Իլյային եւ հոգին երեխայի վերադարձավ եւ նա կենդանացավ»:

Նույնիսկ հպվելով Եսայիի ոսկորներին, կարելի էր վերադարձնել մահացած մարմինը կյանքի **4 Թագավորությունների 13:21** ասում է. «Եւ նույնիսկ երբ թաղում էին մարդուն, նրան նետում էին Եսայիի գերեզմանը, եւ նա ընկնելով հպվում էր **Елисея** ոսկորներին եւ կենդանանում եւ ոտքի կանգնում»:

Ք. Բայց Հիսուսը քայլում էր ջրի վրայով:

Մ. Եվ տարածեց Մովսեսը ձեռքը ծովի վրա (**Ելք 14:22.**) «Եւ գնացին որդիները Իսրայելի ծովի մեջտեղով ինչպես ցամաքի վրայով: ջուրը պատի պես կանգնել էր աջ եւ ձախ կողմերում»:

Ք. Բայց Հիսուսը կարող էր դուրս հանել սատանային:

Մ. Հիսուսն ինքը խոստովանում էր, որ մյուս մարդիկ էլ կարող են դա անել: Ահա ինչ է նա ասում Կտակարան ըստ **Մաթեոսի 12:27** եւ **Ղուկասի 11:19.** «Եւ եթե Ես Վելեզեվուլի ուժով հեռացնում եմ

սատանաներին, ուրեմն ձեր որդիները ու՛մ ուժով են հեռացնում: Հետեվաբար, նրանք պետք է լինեն գձեր դատավորները»:

Բացի այդ, աշակերտները նույնպես կարող են հեռացնել սատանաներին, ինչպես ասել է Հիսուսը ըստ Մաթեոսի 7:22. Շատերը կասեն Ինձ այդ օրը. Տեր, Տեր, Քո անունից չե՞նք մենք առաքյալ եղել եւ Քո անունից չե՞նք մենք շատ հրաշքներ գործել»:

Նույնիսկ սուր մարգարեները կիրականացնեն հրաշքներ, ինչպես որ գուշակել էր Հիսուսը ըստ Մաթեոսի 24:24. «Քանզի ոտքի կելնեն սուտ քրիստոնյաները եւ սուտ մարգարեները եւ ցույց կտան մեծ հրաշքներ ու նշաններ, որպեսզի գրավեն, եթե հնարավոր է, ընտրյալներին»:

Ք. Բայց Իլյան ու Եսային կատարել են հրաշքներ Տիրոջը աղոթելու միջոցով:

Մ. Հիսուսը հրաշքներ գործեց Աստծո շնորհքով, ինչպես նա ինքն է ասում ըստ Հովհաննեսի 5:30. «Ես ոչինչ չեմ կարող անել Ինքս Ինձանով» եւ ըստ Ղուկասի 11:20.. «Բայց եթե Ես Աստծո ձեռքով հեռացնում եմ չարին, ապա ուրեմն հասել է ձեզ Աստծո թագավորությունը

Բոլոր հրաշքները, կատարված Հիսուսի կողմից, արդեն արվել էին նաև նախկին մարգարեների, աշակերտների, եւ նույնիսկ անհավատների կողմից: Մյուս կողմից, Հիսուսը չէր կարող ոչ մի հրաշք գործել այնտեղ, ուր հավատ չկար (ըստ Մարկոսի 6:5-6). «Եւ չէր կարող գործել ոչ մի հրաշք, բացառությամբ, որ Նա, տարածելով ձեռքերը որոշ հիվանդների վրա, առողջացրեց նրանց, եւ զարմացավ նրանց անհավատությամբ: Հետո շրջեց շրջակա բնակավայրերով եւ ուսուցանեց»:

Ք. Բայց Հիսուսը համբարձվեց իր մահից երեք օր հետո:

Մ. Մենք կխոսենք նրան խաչելու մասին ավելի ուշ, քանի որ շատ վիճաբանություններ կան այդ հարցի շուրջ: Տվյալ պահին, եւ միայն ասում եմ այն, ինչ ասվել է Պողոսի կողմից, որը երբեք չէր տեսել Հիսուսին կենդանի երկրորդ ուղերձում **Մաթևոսին 2:08**. «Հիշեք, որ Դավթի սերունդից Հիսուս Քրիստոսի հարությունը մահացածներից իմ ավետաբեր լուրն է»:

Հարության մասին լուրը ըստ Կտակարանի ըստ Մարկոսի 16:9-20 նույնպես ջնջվել է շատ Աստվածաշնչերից: Իսկ եթե նույնիսկ այն չի ջնջվել, ապա այն տպագրված էր մանր տառերով կամ էլ փակագծերում՝ բացատրություններով: Տեսեք Վերանայված Ստանդարտ ձեւը, Նոր ամերիկյան

ստանդարտի Աստվածաշունչը, Եհովայի Վկաների Նոր Աշխարհի Թարգմանությունը: Թույլ տվեք հարցնել Ձեզ մի բանի մասին. Ճիշտ է, որ Հիսուսը միշտ պնդում էր, որ նա Աստված է, կամ ասում էր. «Ահա ես, ձեր Աստվածը, եւ երկրպագեք ինձ»:

Ք. Ոչ, բայց նա Աստված է եւ մարդ:

Մ. Բայց նա երբեք դա չի^օ Ապացուցել:

Ք. Ոչ:

Մ. Ավելին, նա գուշակել էր, որ մարդիկ իզուր կերկրպագեն նրան. Ըստ **Մաթեոսի 15:09**. «**Բայց զուր կերկրպագեն ինձ, սովորելով ուսմունքներն ու պատվիրանները մարդկային»:**

Ժամանակակից քրիստոնեության դոկտրինները հորինված են մարդկանց համար. Երրորդության մասին ուսմունքը, Հիսուս Բրիստոսի աստվածայնությունը, Մեղքի ուսմունքը եւ դրա քավությունը: Հիսուսի սեփական ասածներից, որ գրառված են Նոր Կտակարանում, պարզ է դառնում, որ նա երբեք չի հայտարարել իր աստվածայնության մասին կամ հավասարեցրել իրեն Աստծո հետ. «Ես ոչինչ չեմ անում ինքս ինձ» (Ին. 8:28): «Իմ Հայրը Ինձնից ավելին է» (Ին. 14: 28, «Մեր Տեր Աստվածը մեր միակ Տերն է» (Մկ. 12: 29), «Աստված Իմ,

Աստված իմ, ինչու՞ Դու Ինձ թողեցիր» (Մկ. 15:34) եւ «Հայր, Քո Ձեռքն եմ հանձնում իմ հոգին» (ըստ Ղուկասի 23:46), «Բայց այդ օրը եւ ժամը ոչ ոք չգիտի, որ ոք, ոչ հրեշտակները երկնային, ոչ Որդին, այլ միայն Հայրը» (Մկ. 13:32): Հիսուսը սկզբից մարգարե էր, Աստծո կողմից ուսուցիչ, Նրա ծառան, հետո բարձրացվեց մինչեւ Աստծո որդի, իսկ հետո հավասարվեց Աստծուն:

Հիմա մտածենք. Ինչպե՞ս մահկանացու կինը կարող է ծնել Աստծո:

Հիսուսը քնած էր, այն ժամանակ, երբ Աստված երբեք չի քնում. **Մադոնա 121:4. «Ահա Նա, Իսրայելի պահապանը երբեք չի քնում»:** Ատված պետք է լինի հզոր, Բայց այդ դեպքում ինչպե՞ս մարդիկ կարող էին թթել նրա վրա ու խաչել նրան, ինչպես դա պնդում է Աստվածաշունչը: Ինչպե՞ս կարող էր Հիսուսը Աստված լինել, եթե նա երկրպագում էր Աստծուն, ինչպես յուրաքանչյուր մահկանացու մարդ. Ըստ Ղուկասի 5:16. «Բայց նա գնում էր ամայի տեղեր եւ աղոթում էր»:

Հիսուսը գայթակղվել էր քառասուն օր (ըստ Ղուկասի 4:1-13), Բայց Ավետարանն ըստ Հովհաննեսի ասում է, 1:13 «քանզի Աստված չի գայթակղվում չարի կողմից...»: Ինչպե՞ս Հիսուսը կարող է Աստված լինել, հը՞ : Մենք կարող ենք վերլուծել ավելի ու ավելի...

Ք. Այո, ես ինքս չեմ կարող դա հասկանալ, բայց մենք պետք է ընդունենք դա փակ աչքեչով:

Մ. Մի՞ թե այդ արտահայտությունը չի հակասում Աստվածաշնչին, որն ասում է այն, ինչ ես ուզում եմ ձեզ ապացուցել (**Թեսսալոնիկացիներին 5:21**). **«Բոլորդ փորձվում եք, ձեզ լավ պահպանեք»:**

Ք. Այս ամենը շատ խառն է:

Մ. Բայց **Գազաթնայիների ուղերձում 14:33** ասվում է. **«Աստված ոչ թե անհարմարությունների Աստված է, այլ խաղաղության, այդպես է շատ եկեղեցիներում սրբերի մոտ»:** Վարդապետությունները գրված են մարդկանց կողմից, որոնք ինքները ստեղծում են շփոթմունք:

Հիսուսը որպես Աստծո որդի ուսմունքը

Մ. Հիսուսը Աստծո որդի՞ն է:

Ք. Այո: Կարդացեք Կտակարան ըստ **Մաթեոսի 3:17**, երբ Հիսուսն ընդունեց մկրտությունը Հովհաննեսի կողմից: **«Եւ լսվեց ձայն երկնից, որ ասում էր. Սա իմ որդին է սիրելի, որում իմ բարությունն է»:**

Մ. Դուք չպետք է ընդունեք «որդի» բառը բառիս բուն իմաստով, քանի որ Աստվածաշունչը շատ մարգարեների եւ այլ մարդկանց է անվանում Աստծո որդի: Կարդացեք **Ելք 4:22**:

Ք. «Իսկ Դու [Մովսես] ասա փարավոնին. «Այսպես է ասում Տոբը, Իսրայելը Իմ որդին է, Իմ առաջնեկը»:

Մ. «Ահա Հակոբը (Իսրայելի), նրա առաջնեկը, որդին»: Կարդացեք ըստ Սամվելի II 7:13-14, **կամ Ժամանակագրություններ 22:10.**

Ք. «Նա [Մողոմոնը] կկառուցի Իմ անվան տունը, եւ Ես կտամ նրան դարավոր թագավորություն: Ես կլինեմ նրա հայրը, եւ նա կլինի Իմ որդին»:

Ք. «Դուք Քո Տիրոջ Աստծո որդիներն եք»:

Մ. Հասարակ մարդկանց նույնպես կարելի է անվանել առաջնեկ: Կարդացեք **Римлянам 8:29.**

Ք. «Քանզի, ում Նա կանխագուշակեց, նրան էլ որոշեց լինել Իր Որդու նման, քանզի նա առաջինն էր իր մյուս եղբայրներից»:

Մ. Եթե այդ բոլորը առաջնեկ են, ապա այդ դեպքում ո՞վ է Հիսուսը:

Ք. Նա Աստծո Միածին Որդին է:

Մ. Հիսուսի ծնունդից շատ առաջ, Աստված ասաց Դավթին (Պա. 2:7). «Ես կտամ սահմանումը. Աստված ասաց ինձ. [Դավթիթ]. «Դու Իմ որդին ես: Այսուհետ Ես եմ քեզ ծնել»: Դավիթը նույնպես ծնված է Աստծուց: Իմաստը. «Աստծո Որդի» բառացի չէ, այլ թոխաբերական: Դա կարող է լինել ցանկացածը, ում սիրել է Աստված: Հիսուսը նաեւ ասել է, որ Աստված ոչ միայն Իր Հայրն է, այլ նաեւ ձեր Հայրը (ըստ **Մաթեոսի 5:45, 48**).

Ք. «Եղեք ձեր Հոր որդիները» եւ «Եղեք կատարյալ, ինչպես ձեր հայրն է Երկնային կատարյալ»:

Մ. Դուք կարող եք տեսնել շատ աստվածաշնչյան հատվածներ, ուր «Աստծո Որդի» արտահայտությունը նշանակում է սեր եւ կապնվածություն եւ որ դա չի ընդունվի բացառապես Հիսուսի համար: Դուք կտեսնեք Աստծո որդիներին ու դուստրերին: Երկրորդ ուղերձում դեպի **Գագաթնայինները (6:18)** ասվում է. **«Եւ կլինեմ ձեզ Հայր եւ կլինեք դուք Իմ որդիներն ու դուստրերը, ասում եք Տերը»:** Հաշվի առնելով սա եւ շատ այլ մասեր Աստվածաշնչից, չկա ոչ մի այլ պատճառ ընդունելու, որ միայն Հիսուսը պետք է ըզունվի, որպես Աստծո Որդի բառի բուն եւ յուրահատուկ իմաստով:

Ք. Բայց Նա հայր չունի: Ահա թե ինչու է Աստծո որդի:

Մ. Այդ դեպքում դուք պետք է նաև Ադամին էլ ընդունեք որպես Աստծո որդի, քանզի նա նույնպես չունեք հայր եւ մայր: Ավետարան ըստ **Ղուկասի 3:38** ասվում է «**ահա նա, ով Ադամի որդին է, եւ Աստծո որդին**»: Կարդացեք **Իբրահիմից 7:3**.

Ք. «Առանց հոր, առանց մոր, առանց նախնիների, որ չունի օրերի ոչ սկիզբ եւ ոչ էլ վերջ, նմանվելով Աստծո Որդուն, կլինի սուրբ հավերժ»:

Մ. Ո՞վ է նա: Այս հարցի պատասխանը տրված է Իբրահիմի մոտ լուրում 7:01: «Մելքիսեդեկ, Սալիմի թագավորը, Աստծո քահանան, որ դիմավորեց Աբրահամին ...» Նա ավելի յուրահատուկ է, քան Հիսուսը կամ Ադամը: Ինչու՞ Նա չի ընդունվում որպես Աստծո որդի կամ հենց Աստված:

Ք. Ինչպե՞ս էք դու անվանում Հիսուսին:

Մ. Մուսուլմանները անվանում են նրան Հիսուս, Մարիամի որդի:

Ք. Ոչ ոք դա չի մերժի:

Մ. Այո, դա պարզ է եւ ոչ ոք չի կարող դա մերժել: Հիսուսը իրեն անվանում էր մարդու որդի եւ հրաժարվում էր անվանել Աստծո որդի: Կարդացեք

ըստ **Ղուկասի 4:41:Ք.** «**Դուրս եկան նաեւ չարերը շատ ճչոցներով եւ ասացին. «Դու Քրիստոս, Աստծո Որդին ես, եւ Նա, մեղադրելով նրանց, չթողեց նրանց խոսել, քանի որ նրանք գիտեին, որ Նա Քրիստոսն է»:**

Մ. Պարզ է, այստեղ նա հրաժարվել է անվանվել Աստծո որդի: Նա նաեւ հրաժարվեց նման նշանակումից Կտակարան ըստ **Ղուկասի 9:20-21, եւ ասաց իր աշակերտներին, որպեսզի չդիմեն Իրեն այդպէս:**

Ք. «Նա [Հիսուսը] ասաց նրանց [աշակերտներին]: Բայց դուք որպէս ի՞նչ եք Ինձ ընդունում, պատվում»: Պետրոսն, պատասխանելով, ասաց. «Քրիստոսն Աստված է»: Բայց նա խստորեն արգելեց նրանց ոչ որի չասել այդ մասին»:

Մ. Հիսուսը, որին սպասում էին ինչպէս նա. Մեսսիային, մարգարեի, ուսուցչի, հավասարեցնում էին Աստծք որդու հետ, Տիրոջ հետ, եւ վերջապէս, հենց Աստծո հետ: Կարդացեք ըստ **Հովհաննէսի 3:2.** «Նա եկավ Հիսուսին գիշերը եւ ասաց նրան. **Равви, մենք գիտենք, որ Դու ուսուցիչ ես, ուղարկված Տիրոջից...»**, ըստ **Հովհաննէսի 6:14.** «Եւ այս մարդիկ, երբ տեսան հրաշքը, գործած Հիսուսի կողմից, ասացին. «Մա ճշմարիտ որ Այն մարգարեն է, որին պետք է դառնա աշխարհը»: Հիսուսը նույնպէս անվանվում է Մարգարե Կտակարան ըստ

**Հովհաննեսի 7:40, ըստ Մաթեոսի 21:11, ըստ
Ղուկասի 7:16 եւ 24 : 19:**

Ազդեցություններում 9:20 մենք կարդում ենք. «Սկսեց քարոզել համահնչություններում Հիսուսի մասին՝ որ նա Աստծո Որդին է»: Դուք կարող եք այստեղից եզրակացություն անել, որ հին քրիստոնյաները առաջվա պես օգտագործում են համահնչությունը, բայց հետագայում, երբ քրիստոնեությունը շեղվեց Հիսուսի նախկին ուսմունքից, ստեղծվեցին եկեղեցիներ: Պողոսը, Վառավան, եւ հեթանոսները դուրս վճռվեցին համահնչությունից, քանի որ նրանք մեղադրվում էին անաստվածության մեջ (տես ազդեցություն 13:50, 17:18 եւ 21:28). Կտակարան ըստ Ղուկասի 2:11, ասվում է, «Քանզի այս օրը արդեն Դավթի քաղաքում ծնվել է ձեզ համար Փրկիչը, Որը հենց Հիսուսն Տերն է», եւ ավետարան ըստ Հովհաննեսի 1:1. «Ի սկզբանե Բանն էր եւ Բանը Աստծո մոտ էր, եւ բանը Աստված էր»:

Ք. Հիսուսը խաչվել է:

Մ. Ղուրանը դա հերքում է. «Նրանք ասացին. Իսկապես մենք սպանել ենք Մեսսիային (Հիսուսին), Մարիամի որդուն, (Մարիայի), Ալլահից ուղարկվածին: Մակայն նրանք չէին սպանել նրան եւ չէին խաչել, դա միայն թվում էր նրանց: Նրանք որոնք, ձեռացնում են այդ առիթով, մնում են կասկածանքի

մեջ եւ ոչինչ չգիտեն այդ մասին, այլ միայն հետեւում են ենթադրություններին: Նրանք իրականում չեն սպանել նրան»: (Ղուրան, 4:157).

Ք. Այո, նա մահացավ եւ հետո հարություն առավ:

Մ. Մենք բոլորդ համաձայն ենք, բայց ոչ ոք չի տեսել այդ պահը, երբ Նա հարություն առավ: Նրանք բացահայտեցին, որ գերեզմանը, որտեղ հիսուսը թաղված էր, թեկուզ եւ եզրակացրեցին, որ Նա հարություն է առել, քանի որ աշակերտները եւ մյուս վկաները Նրան տեսել են ողջ նրա ենթադրաբար խաչումից հետո: Ղուրանում ասվում է, որ նա չի մահացել խաչի վրա:

Ք. Որտե՞ղ է ապացույցը:

Մ. Եկեք նայեք աստվածաշնչյան հատվածները, որոնք հաստատում են այդ եզրակացությունը: Ինչի՞ն են դուք ավելի շատ հավատում, նրան ինչ ասել է Հիսուսը, թե՞ Աշակերտների խոսքերին, մարգարեներին եւ այլ վկաներին:

Ք. Իհարկե ավելի շատ նրան, ինչ ասել է Հիսուսը:

Մ. Այսինքն, համապատասխանաբար, ինչ ասել է Հիսուսը (ըստ **Մաթեոսի 10:24**): «**Աշակերտը բարձր չէ իր ուսուցչից, եւ ծառան էլ բարձր չէ իր տիրոջից**»:

Ք. Բայց Ինքը Հիսուսը ասել է, որ նա հարություն է առել մահացածներից (ըստ **Ղուկասի 24:46**). «Եվ ասաց նրանց. Այդպես է գրված եւ այդպես վիճակված էր տառապել Հիսուսին, եւ հարություն առնել մահացածներից երրորդ օրը»:

Մ. Տառապանքը հաճախ չափազանցվում է Աստվածաշնչում եւ անվանվում է «մահ», իչպես ասել ք **Պողոսը 1 Ղուկ. 15: 31**. «Ես ամեն օր մահանում եմ. Ձեր գովասանքների վկան եմ դառնում, եղբայրության, որ ես ունեմ Հիսուս Քրիստոսում, մեր Տիրոջ մեջ»: Ահա ապացույցներից մի քանիսը:

1. Խաչի վրա Հիսուսը աղոթում էր Աստծուն փրկության համար (ըստ **Մաթեոսի 27:46**). «Աստված Իմ, Աստված Իմ, Ինչու Դու Ինձ թողեցիր»: Ավետարան ըստ **Ղուկասի 22:42**, նա ասաց. «Հայր, ախ եթե Դու կամեցել ես այս բաժակը տանել Իմ կողքով, Սակայն Իմ կամքը չէ, այլ Քո կամքը լինի»:

2. Հիսուսի աղաչանքը, որպեսզի չմահանա խաչին, ընդունվել է Աստծո կողմից: Այս մասին ասում է **Ղուկասը**, Հրեաներին եւ Հակոբի ուղերձի հեղինակը: Այսպիսով, ինչպե՞ս նա կարող էր մահանալ խաչին: Ըստ **Ղուկասի 22:43** ասվում է. «Եւ հայտնվեց Նրան Հրեշտակը եւ ամրացրեց Նրան»: Դա նշաշակում է, որ հրեշտակը հավատացրեց Նրան, որ Աստված չի թողնի նրան անօգնական (**Հրեաներին 5:07**). «Նա իր

կենդանության օրոք ուժեղ ճիշով ու արցունքներով աղոթեց եւ խնդրեց օգնել Նրան մահից, եւ լսվեց Նրա երկրպագությունը»:

Հիսուսի աղոթքները «լսվեցին», որ նշանակում է, որ նրան տրվել է դրական պատասխան Աստծո կողմից ըստ **Հակոբի 5:16**. «Շատ բան կարող է անել ուժեղ աղոթքը մարգարեի»: Ինքը Հիսուսը ասել է Ավետարան ըստ Մաթեոսի 7:7-10. Խնդրեք եւ կատանաք, փնտրեք եւ կգտնեք, թակեք եւ կբացվի, քանզի ամեն խնդրող, ստանում է, փնտրողը գտնում է եւ թակողին բացում են: Կա՞ Ձեր մեջ այնպիսի մեկը, որը, երբ նրա որդին խնդրում է նրանից հաց, նրան քար տա: Կամ երբ խնդրում է ձուկ, տա օձ: Եթե Հիսուսի բոլոր աղոթքներն ընդունվել են Աստծո կողմից, այդ թվում նրա աղոթքը, որպեսզի չմահանա խաչին, ապա ինչպե՞ս նա կարող էր մահանալ խաչին:

3. Նրա որքերը խփված չէին հոռմեացի զինվորների կողմից (ըստ Հովհաննեսի 19:32-33). «Եւ այսպես եկան զինվորներ, եւ խփեցին առաջինի սրունքները, եւ մյուսինը, Նրա հետ խաչվածի: Բայց երբ նրանք եկան Հիսուսի մոտ, հենց տեսան Նրան արդեն մահացած, էլ չխփեցին Նրա սրունքները: Կարո՞ղ եք դուք հիմնվել այդ զինվորների պնդումների վրա, թե Հիսուսը մահացած էր, թե՞ Նրանք ուզում էին փրկել

նրան իր հավատից, հավատալով, որ նա իրոք անմեղ է:

4. Եթե Հիսուսը մահանար խաչին, արյունը կթանձրանար, եւ հետեւաբար ոչ մի արյուն չէր թափվի նրա մարմնից, երբ նիզակով խոցեցին նրա կողը: Բայց Ավետարանում ասում է, որ արյունը եւ ջուրը դուրս եկան (**ըստ Հովհաննեսի 19:34**). **Բայց զինվորիներից մեկը նիզակով խոցում է Նրա կեղը եւ այդ ժամ հոսում է արյուն եւ ջուր»:**

5. Երբ փարիսեցին Հիսուսին հարցրեց Իր ճշմարիտ առաքելության նշանակության մասին Նա պատասխանեց. (**Ըստ Մաթեոսի 12:40**) **«Եւ ինչպես Հովհաննեսի երեք օր եւ երեք գիշեր կետի արավայնում էր, այդպես էլ կլինի եւ մարդու որդին երեք օր եւ երեք գիշեր երկրի սրտում»:** Ուշադրություն մի դարձրեք ժամանակի գործոնին, չէ՞ Որ դա չի եղել երեք օր եւ երեք գիշեր, բայց մեկ (շաբաթ, միայն ցերեկային ժամին) եւ երկու գիշեր (ուրբաթ երեկոյան եւ շաբաթ): Հովհաննեսը ո՞րչ էր կետի փորում:

Ք. Այո

Մ. Հովհաննեսը ո՞րչ էր, երբ դուրս եկավ կետի փորից:

Ք. Այո

Մ. Ուրեմն Հիսուսը նույնպես ողջ էր, ինչպես որ ինքն էր գուշակել:

6. Ինքը՝ Հիսուսը ասել է, որ Նա խաչին չի մահացել: Կիրակի վաղ առավոտյան Մարիա Մագդալեյան գնաց դագաղի մոտ, որը պարզվեց դատարկ է: Նա տեսավ, ինչ-որ մեկին կանգնած, որ նման էր այգեպանին: Նրա հետ զրույցից հետո, նա հասկացավ, որ դա Հիսուսն էր եւ ցանկացավ Նրան դիպչել: Բայց Հիսուսը ասաց, ինչպես ասվում է Ավետարան ըստ **Հովհաննեսի 20:17**. «Մի դիպչիր Ինձ, քանի դեռ Ես չեմ մտել Հոր մոտ...»: «Մի դիպչիր Ինձ» հնարավոր է նշանակում էր, որ թարմ վերքերը իրեն ցավ կպատճառեն: «Ես դեռ չեմ մտել Իմ Հոր մոտ» նշանակում է, որ Ինքը դեռ ողջ էր, որովհետեւ երբ ինչ-որ մեկը մահանում է, Նա վերադառնում է արարչի մոտ: Դա ամենաուժեղ ապացույցն էր եւ ասված էր Հիսուսի կողմից:

7. Ենթադրյալ խաչումից հետո, նրանք կարծում էին, որ նա այն նույն Հիսուսը չի մարմնում, այլ հոգում, քանի որ մարմնի հարությունը տեղի է ունենում «հոգում»:

Ք. Մեկ բոպե սպասեք: Ինչպե՞ս կարող եք համոզված լինել, որ մարմնի հարությունը տեղի է ունենում հոգում

Մ. Դա այն է, ինչի մասին Ինքը Հիսուսը ասել է Աստվածաշնչում. Նրանք, ովքեր հարություն են առել, հրեշտակներին հավասար են

Ք. Որտե՞ղ է նա դա ասում:

Մ. Ավետարան ըստ **Ղուկասի 20: 34-36**. «Եւ ի պատասխան նրանց ասաց. «Երկրի որդիները ամուսնանում են, իսկ նրանք, ովքեր արժանի են հասնել այն դարին եւ հարություն առնել մեռելներից, չեն ամուսնանում եւ էլ չեն կարող մահանալ, քանի որ հավասար են հրեշտակների եւ Աստծո որդու էությանը լինելով հարության որդի»:

Այդ ժամ Հիսուսը համոզեց նրանց, որ նա էլ է այդպիսի մարդ, թույլատրելով նրանց դիպչել իր ձեռքերին եւ ոտքերին: Երբ նրանք դրանից հետո էլ չէին կարող հավատալ Իրեն, այդ ժամ նա խնդրեց իրեն միս տալ, որ ցույց տա նրանց, որ Ինքը առաջվա նման ուտում է, ինչպես ցանկացած կենդանի մարդ կարդացեք ըստ **Ղուկասի 24:36-41**. «Երբ նրանք խոսում էին նրա մասին, Հիսուսը ինքը կանգնեց նրանց մեջ եւ ասաց նրանց. Խաղաղություն ձեզ: Նրանք շփոթված եւ վախեցած մտածեցին, թե

տեսնում են հոգուն: Բայց նա ասաց նրանց, եթե շփոթվում եք, ապա ինչու՞ Են նման մտքեր մտնում ձեր սրտում: Նայեք Իմ ձեռքերին եւ Իմ ոտքերին, այդ Ես Ինքս եմ, շոշափեք եւ զննեք Ինձ, որովհետեւ մարմնի հոգին ոսկորներ էլ չունի, ինչպես տեսնում եք Ինձ մոտ: Եւ ասելով այդ, ցույց տվեց նրանց ձեռքերն ու ոտքերը: Երբ նրանք ուրախությունից դեռ չէին հավատում եւ զարմացած էին, Նա ասաց. «Կա ինչ-որ ուտելիք այստեղ ձեր մոտ»:

8. Եթե դուք դեռ հավատում եք, որ նա մահացել է խաչին, ապա նա սուտ առաքյալ էր եւ անհիծված Աստծուց՝ համապատասխան նման խոսքերի ըստ (13:05). « Իսկ այդ առաքյալին կամ այդ տեսիլքին պետք է դատապարտել մահվան...» **Երկօրինություն 21:22-23.** «Եթե ինչ-որ մեկի մեջ հանցագործություն բացահայտվի, մահվան հավասար, եւ նա կմեռցվի, եւ դու կկախես նրան ծառից, ապա նրա մարմինը չպետք է գիշերի ծառին, բայց թաղիք նրան նույն օրը, քանզի անհիծված է Աստծուց յուրաքանչյուրը, ով կախված է ծառից, եւ մի պղծիք քո երկիրը, որ քեզ Տեր Աստվածը տալիս որպես բախտ»:

Որպեսզի հավատան նրա մահվանը խաչին, եւ որպեսզի վարկաբեկեն նրա մարգարեական առաքելությունը, հրեաները պնդում են, որ նրանք սպանեցին Հիսուսին այն բանի համար, որ նրան ներկայացնեն ինչպես սուտ մարգարեի:

Քրիստոնյաները հավատում են խաչելությանը, դա անհրաժեշտ է նրանց մեղքերի թողության ուսմունքին եւ հետեւաբար նույնպես պետք է ընդունել Հիսուսի պարսավանքը:

Ք. Այդ դեպքում, ինչու՞ են մարդիկ հավատում հարությանը:

Մ. Քանի որ դա ասել է Պողոսը, որը ուսուցանում է հարության մասին: Деяния 17:18. «Մի քանիսը վայելքմունքից եւ ստոիկյան փիլիսոփաներից սկսեցին նրա հետ վիճել, եւ ոմանք ասում էին. «Ի՞նչ է ուզում ասել այդ դատարկախոսը», իսկ մյուսները. «Թվում է՝ նա քարոզում է այլ աստվածություններ», քանի որ նա զովերզում էր նրանց Հիսուսին եւ հարությունը»: հենց Պողոսն էր առաջինը, որ հայտարարեց Հիսուսին Աստծո որդի տես Ազդեցություն 9:20. «Եւ այդ ժամ Պողոսը համահնչություններում քարոզում էր Հիսուսի մասին, որ Նա Աստծո որդին է»: Այսպիսով, քրիստոնեությունը Հիսուսի, Բայց Պողոսի ուսմունք:

Ք. Բայց ըստ Մարկոսի 16:19 ասվում է, որ Հիսուսը բարձրացվեց երկինք ու նստեց Աստծո աջ կողմում. «Եւ այսպես, դրանից հետո, ինչպես Տերը ասաց իրենց, նա բարձրացվեց երկինք եւ բազմեց Աստծո կողքին»:

Մ. Ինչպես ես արդեն ասացի ըստ Մարկոսի 16:9-20 հանվել է Աստվածաշնչի շատ ժամանակակից թարգմանություններում, քանի որ համարվում է ավելի ուշ ներդնում: Եթե դուք դեռ հավատում եք, որ Հիսուսը հանդիսանում է աստվածային որովհետև նա համբարձվել է երկինք, ինչու ²Դուք չեք ընդունում այլ մարգարեների աստվածայնությունը, որոնք բարձրացվել են երկինք:

Ք. Ի՞նչ մարգարեներ են համբարձվել:

Մ. Օրինակ Եղիան. **Թագավորության Չորրորդ գրքում (2:11-12)**. «Երբ նրանք գնում էին եւ ճանապարհին զրուցում էին, հանկարծ հայտնվեց հրե կառք եւ հրե նժույգներ եւ երկուսին բաժանեցին եւ մրրիկը տարավ Եղիային երկինք: Եղիշեն նայեց եւ ասաց. Հայր իմ, Հայր իմ, կառքը Իսրայելի եւ նժույգները նրա: Եւ այլեվս չտեսավ նրան: Եւ վերցրեց իր շորերը եւ բաժանեց այն երկու մասի»:

Ենթը նույնպես Աստծո կողմից բարձրացվել է երկինք **Бытие 5:24** ասվում է. **Գնում էր Ենթը Աստծուն ընդառաջ եւ նա չքացավ, որովհետև աստված նրան վերցրեց**: Դա նույնպես կրկնվեց Հրեաներին **Ուղերձում 11:5**. «Ենթը այնպես էր հավատքով տարված, որ չէր տեսնում մահը. Եւ նա չքացավ, քանի որ աստված տեղափոխեց նրան:

Քանզի իր տեղափոխումից առաջ նա ստացավ վկայություն, որը գոհացրեց Աստծուն»:

Սկզբնական մեղքի թողության ուսմունք

Ք. Այսպիսով, մեղքերի թողությունը Հիսուսի խաչման միջոցով, չի հանդիսանում Հիսուսի ուսմունքի մաս:

Մ. Թողության ուսմունքը ընդունվեց եկեղեցուց երեք կամ չորս հարյուրամյակ այն բանից հետո, երբ Հիսուսը թողեց երկիրը: Դա հակասում է Աստվածաշնչին, քանի որ հետագա հատվածները ցույց են տալիս (Երկօրինություն 24:16). **«Հայրերը չպետք է պատժվեն մահով երեխաների պատճառով եւ երեխաները չպետք է պատժվեն նրանց մեղքերի համար Երեմյա 31:30. «...բայց յուրաքանչյուրը կմահանա իր սեփական անօրենություններից...», Եզաքիլ 18:20. «Մեղավոր հոգին կմահանա, որդին չի տանի հոր մեղքը եւ հայրը չի տանի որդու մեղքը, արդարությունը արդարին եւ անօրենությունը կմնա անօրենին»:** Ադամն ու Եվան պատասխանատու են իրենց մեղքերի համար, որը ներվեց Ալլահի կողմից համապատասխան մուսուլմանական տարբերակին:

Ք. Բայց դա Հին Կտակարանում է:

Մ. Կարդացեք այն, ինչ Ինքը, Հիսուսն ասել է Ավետարանում ըստ **Մաթեոսի 7: 1-2:**

Ք. «Մի դատիր եւ չես դատվի, քանզի ինչպես դատեք, այնպես էլ կդատվեք, եւ ինչպես չափեք, այնպես էլ կչափվեք»:

Մ. Դուք դեռ ուզում եք ինձ ապացուցել, որ երեխաները ծնվում են առանց մեղքի: Կարդացեք Ավետարան ըստ **Մաթեվոսի 19:14:**

Ք. Բայց Հիսուսն ասել է. «Բայց Հիսուսն ասաց, թողեք երեխաներին եւ մի խոչընդոտեք, որ նրանք գան Իմ մոտ, քանզի նրանց նմաններինն է Երկնի Արքայությունը»:

Մ. Այսպիսով, բոլորը ծնվում են առանց մեղքի, եւ բոլոր երեխաները պատկանում են Երկնի Արքայությանը: Գիտե՞ք ինչ է ասել Պողոսը, որը վերացրեց Մովսեսի օրենքը: Կարդացեք 13:39՝

Ք. «Եւ այսպես, թող հայտնի լինի ձեզ, ամուսիններ, եղբայրներ, որ հանուն Նրա հայտարարվում է ձեզ մեղքերի թողություն ամեն ինչում, ինչում դուք չկարողացաք արդարանալ Մովսեսի օրենքով: Արդարանում է Նրանով ցանկացած հավատացյալ Ազդ. 13, 38. 39:

Մ. Թույլ տվեք ինձ ձեզ հարցնել: Ինչու՞ էք դուք հավատում Հիսուսի հարությանը, եթե ինք՝ Պողոսը, որը երբեք չի տեսել Հիսուսին կենդանի, ընդունեց, որ դա եղել է իր սեփական ուսմունքը:

Ք. Որտե՞ղ է դա գրված:

Մ. Կարդացեք երկրորդ ուղերձը դեպի Մաթեոսը 2:8:

Խ. «Հիշեք, որ Հիսուս Քրիստոսը Դավթի սերունդից, իմ երկրպագությունով հարություն առածը մեռածներից»: Բայց ինչու՞ Մենք պետք է հավատանք, որ նա խաչվել է եւ հարություն առել մեռելներից

Մ. Ես չգիտեմ: Իսլամը, Աստծո բոլոր մարգարեների ուսմունքը, չի խառնվել ուսմունքներին, որոնք գալիս են հեթանոսությունից եւ սնահավատությունից:

Ք. Դա հենց այն է, ինչ ես փնտրում եմ:

Մ. Ինչու՞ Դուք չեք կարդում շահաղը (վկայությունը) նախ անգլերեն եւ հետո արաբերեն: Թույլ տվեք օգնել ձեզ արտահայտել այն:

Ք. Ես վկայում եմ, որ չկա աստվածություն, բացի Ալլահից, որը չունի իր նմանակին, եւ ես վկայում եմ, որ Մուհամեդը Նրա ծառան է եւ առաքյալը: Հիշատակվում է արդյոք Մուհամեդը Աստվածաշնչում:

Մուհամմեդը

Աստվածաշնչում

Մուսուլմանները ամբողջ աշխարհում օգտագործում են մեկ լեզու՝ արաբերեն, կանչելով Աստծուն իրենց աղոթքներում, ուխտագնացությունում, եւ իրենց միմյանց ողջույններում: Լեզվի միաբանության մասին մարգարեություններ են արել նաեւ **Սոֆոնի 3:09**. «Այս ժամանակ ես նորից կտամ ազգերին մաքուր շուրթեր, երբ թուրը կանչեն Տիրոջ անունը եւ ծառայեն Նրան միասնական»: Այսպիսով ճշմարտությունը եկել է արաբերեն լեզվով, բայց մի քանիսը դեռ սպասում են մարգարեին՝ Հիսուսին, որը կտվորեցնի մարդկանց երկրպագել Ալլահին մի յուրահատուկ լեզվով, իր երկրորդ գալուստի ժամանակ: Մենք մուսուլմաններս համոզված ենք, որ Մարգարե Հիսուսը իր երկրորդ գալուստի ժամանակ կմիանա մուսուլմաններին մզկիթում, իսկ ինքը կլինի այնպիսին, ինչպես եւ ցանկացած այլ մուսուլման. Նա թլպատված է, ձեռնպահ է մնում խոզի մսից, կատարում է լվացում աղոթքից առաջ եւ հարվածում է գետնին աղոթելիս:

Աբդուլլահ. (ասում է) ի՞նչ է ասում սուրբ գրությունը Իսմայիլի եւ նրա մոր Խաջարի Սառայից հեռանալու պատճառի մասին: Հիսուսի ծառան. Երբ մանուկ Իսահակը, Իբրահիմի որդին, ծնված Սառայից,

մեծացել էլ էլ չէր սնվում մայրական կաթի, իր մեծ եղբայրը, Իսմայիլը՝ Իբրահիմի որդին, որին ծնել է Խաջարը, կատակում էլ ծաղրում էր նրան: Այդ ժամ Սառան զայրացավ էլ ցանկացավ հեռացնել Իսմայիլին, որպեսզի նա չդառնա ժառանգորդ իր որդի Իսահակի հետ: Դա այն է ինչ ցույց է տալիս «Ապրուստի գիրք»: (Եւ մեծացավ Իսահակը էլ հեռացվեց մոր կրծքից էլ պատրաստեց Իբրահիմը նրա մոր կաթից հեռանալու օրը մեծ խնջույք: Եւ տեսավ Սառան, որ Խաջարի եզիպտացի որդին, որին նա ծնել էր Իրահիմին, ծիծաղում էր իր որդի Իսահակի վրա էլ նա ասաց Աբրահամին. «Վտարի՛ր այս ծառային էլ իր որդուն, իրականում ծառայի որդին իմ որդու հետ ժառանգ չի լինի»: [Ապրուստ 21\8-10])

Արդուլլահ. Արի ես քեզ մի բան բացատրեմ, որը դու բաց թողեցիր այս պատմության մեջ: Եթե Իսահակը հեռացված էր մոր կրծքից երկու տարեկան հասակում, ուրեմն Իսմայիլի տարիքը այդ ժամանակտասնվեց տարեկան էր, քանի որ երբ իր մայրը՝ Խաջարը, հղիացավ, հայրը՝ Աբրահամը ութսունվեց տարեկան էր: Իսկ երբ ծնվեց Իսահակը, Աբրահամը հարյուր տարեկան էր: Այս ամենը ըստ (16\16 և 5\21) (Եւ Աբրահամը 86 տարեկան էր, երբ Խաջարը նրան ծնեց Իսմայիլին [Ապրուստ 5\21]. Դրա համար, ինչ հիշատակվում է Մենդոցում (21\8-10)

Իսմայիլի եւ նրա մոր վտարման վերաբերյալ, ամբողջությամբ հակասում է նրան, ինչ հիշատակվում է հետո այլ ձեւակերպումներում, որը ներկայացնում է Իսմայիլին Սառայից հեռանալու պահին որպէս մանուկ, այլ ոչ թե հասուն երիտասարդի: Այդ ձեւակերպումը հիշատակվում է նույն գրքում (Մանդոց 21\14-21): (Եւ վեր կացավ Աբրահամը առավոտ կանուխ եւ վերցրեց հաց եւ ջրի տարրա եւ այն տվեց Խաջային եւ դրեց այն նրա ուսերին եւ հետո ուղարկեց նրան երեխայի հետ, եւ գնաց նա անապատով ուր աչքն էր կտրում) եւ երբ վերջացավ ջուրը տարրայում, նա թողեց երեխային մի ծառի տակ եւ գնաց հակառակ հարյուր մետր ու նստեց, քանի որ, ինչպէս ասաց, «չեմ նայի երեխայի մահվանը», եւ նա նստեց նրան հակառակ եւ աղաղակ բարձրացրեց եւ լացեց, եւ լսեց (Ալլահը) Աստված երեխայի լացը եւ կանչեց Աստծո Հրեշտակը երկնքից եւ ասաց նրան. «Ի՞նչն է քեզ անհանգստացնու, խաջար: Մի վախեցիր, քանզի Աստված լսեց երեխայի ձայնը, որտեղ նա լքված է, վեր կաց ու բարձրացրու երեխային եւ գրկիր նրան պինդ, եւ ես նրան կդարձնեմ (կստեղծեմ նրանից) հզոր ազգ, հետո Նա բացեց նրա աչքերը եւ տեսավ նա ջրով լի ջրհոր, եւ նա գնաց եւ լցրեց տարրան (ջրով) եւ խմացրեց երեխային, եւ Աստված եղավ երեխայի հետ եւ նա մեծացավ եւ ապրում էր նա Փարահ անապատում, եւ նա դարձավ հմուտ նետաձիգ, եւ նրա մայրը նրան կին առավ եգիպտոսից» [Մանդոց 21\14-21]. Այդ

պատճառով ճիշտ է այն, որ նրանք Սառայից են մի քանի տարի մինչ Իսահակի ծնունդը: Իսկապես Ղուրանը ցույց տվեց Աբրահամի կողմից իր որդին Իսմայիլի ու Խաջարի ուղարկումը դեպի ոչ բերրի հովիտ (Մեկկայի) հովիտ: Դա այն նույն անապատն է, Փարահ, որը հիշատակվում է(Ծննդոց 21\21) (եւ ապրում էր նա Փառանի տափաստանում) [Ծննդոց 21\21]. Դա կատարվեց Աստծո կամքով՝ Աբրահամի (խաղաղություն նրան), համապատասխան այն իմաստության, որ նա պահպանում է իր հավատացյալ ծառաների համար: Աբրահամը լքեց Մեկկան, թողնելով Խաջարին եւ իր կրծքի երեխային Ալլահի հոգատարությանը, այսինքն Աստծո նախախնամությանը: Խաջարը սկսեց ջուր փնտրել երկու սարի արանքում աս-Սաֆա եւ ալ-Մարվա, եւ սկսեց արագ գնալ նրանց միջով եւ դրանից հետո, երբ նա քայլեց յոթ անգամ, ձեռքվեց Ջամզամ աղբյուրը: Եւ այդ քայլքը աս-Սաֆա եւ ալ-Մարվա միջով դարձավ Խաջայի ծեսերից մեկը, որի մոտ մեր օրերում հավաքվում են միլիոնավոր մարդիկ: Եվ այդ աղբյուրը (Ջամզամ), որը հիշատակվում է Ծննդոցում (19\21) գոյություն ունի նաեւ այժմ եւ հազեցնում է թափառող ժամփորդների ծարավը. (Հետո նա բացեց նրա աչքերը եւ նա տեսավ ջրով լի ջրհորը եւ նա գնաց եւ լցրեց տարրան (ջրով) եւ խմացրեց երեխային) [Ծննդոց 19\21].

Դրանից մեկ տարի հետո Աբրահամը կառուցեց Քաաբը՝ Ալլահի արգելված տունը (Արգելված մզկիթը): Եւ աղթոքի փոխարեն Աբրահամը դեռ գտնվում է Կաաօն դեմ դիմաց, եւ Խաջի ծեսերի ժամանակ մուսուլմանները ողջ աշխարհի հիշում են Աբրահամի կողմից իր որդուն՝ Իսմայիլին զոհաբերությունը եւ Ալլահին փոխհատուցումը գառան տեսքով:

Հիսուսի ծառան. Մի շտապիր, փոխհատուցումը, համապատասխան նրան, որ սուրբ գրքում է, եղել է Իսահակի համար եւ ոչ թե Իսմայիլի:

Աբդուլլահ. Հակառակը, եթե դու ուշադիր կարդաս Ծննդոցը, ապա կտեսնես, որ ճիշտը այն է, ինչ հաստատում է Ղուրանը, այսինքն որ քավությունն ու խոստումը Աբրահամի համար էին: Ծննդոցում 17\24-27 գրված է (Իբրահիմը իննսունինը տարեկան էր, երբ թլպատվեց, իսկ ինչ վերաբերում է նրա որդուն՝ Իսմայիլին, ապա նա տասներեք տարեկան էր: Եւ այդպես էին թլպատվել Աբրահամն ու Իսմայիլը՝ նրա որդին նույն օրը: Եւ այդպես թլպատվեցին իր տան բոլոր տղամարդիկ, այնտեղ ծնվածները եւ դրամով գնվածները այլ տեղերից: [Ծննդոց 17\24-27]. Դրանից հետո ծնվեց իսահակը եւ թլպատվեց ծննդյան օրվանից ութերորդ օրը (եւ Իսահակին թլպատեց Աբրահամը) ութերորդ օրը, երբ Աստված նրան պատգամ ուղարկեց: Աբրահամը հարյուր տարեկան

էր, երբ ծնվեց Իսահակը) [Ծննդոց 21\4-5]: Դրա համար, երբ Աբրահամին հրամայվեց վերից թլպատման ու քավության պատվիրանը, նա իր կյանքի իննսուններորդ տարում էր: Իսմայիլը տասներեք տարեկան էր, այն ժամանակ, երբ Իսահակը դեռ չէր ծնվել: Սկսած Մուհամմեդի եւ Իսմայիլի թոռան ժամանակաշրջանից, (թող օրհնի նրան Ալլահը եւ ողջունի) մինչ մեր օրերը մուսուլմանները անպայման պահպանում են պարտադիր թլպատումը (տղամարդկանց), եւ Աբրահամի եւ նրա ընտանիքի օրհման աղաչանքը ամենօրյա հինգ աղոթքներից յուրաքանչյուրում, Մուհամմեդի (թող օրհնի նրան Ալլահը եւ ողջունի)եւ նրա ընտանքի օրհնության հետ միասին:

Հիսուսի ծառան. Սակայն Ծննդոցում եւ 22-րդ գլխում հիշատակվում է այն մասին, որ զոհը (ու զոհաբերում էին) Իսահակն էր:

Աբդուլլահ. Ես դա գիտեմ: Դա դիտավորյալ խեղաթյուրում է, որովհետեւ ինչպես դա հակասում է նրան, որ հիշեցվում է Ծննդոցի այլ տեքստերում, որը մենք հենց նոր կարդացինք Ծննդոցում 22\2 եւ 12\16 ասված է (եւ ասաց Աստված նրան) (Աբրահամին) վերցրու քո միակ որդուն, Իսահակին, որին դու սիրում ես... Ես իմացա, որ դու վաղենում ես Աստծուց եւ չխղճացիր քո միակ որդուն ինձ համար... քանի որ դու արեցիր դա ինձ համարեւ չխղճացիր քո

միակ որդուն [Ծննդոց 22\2 եւ 12\16]. «Քո միակ որդի Իսահակին» արտահայտությունը ավելի ճիշտ է այն գրել «քո միակ որդի Իսմայիլին», այն հասարակ պատճառով, որ Իսմայիլը այդ ժամանակ տասներեք տարեկան էր, այն ժամ երբ Իսահակը դեռ ծնված չէր, ինչպես մենք դա պարզեցինք Ծննդոցում, որն ավելի տարօրինակ է քան սա, հանդիսանում է այն, որ երբ ծնվեց Իսահակը (Իսմայիլի փոքր եղբայրը) Աբրահամը ունեցավ երկու որդի, եւ այդ պատճառով ճիշտ չէ ասել «նրա միակ որդին»: Բայց իսրայելցիների գարշելի ֆանատիզմը Հին Հտակարանի անդեպ, դրդեց նրանց հանել Իսմայիլի անունը բոլոր տեղերից 22-րդ գլխում, եւ նրան փոխարինեց Իսահակ անունը, բայց Ալլահը ստիպեց նրաց մոռանալ միակ բառի «միակ» բառի ջնջումը այն բանի համար, որպեսզի բացահայտի նրանց խեղաթյուրումը: Նաեւ 22-րդ գլխի դիտավորյալ ջնջումը հաստատում է արտահայտությունը (Ծննդոց 17\22) (եւ անպայման կօրհնեմ քեզ եւ կկրկնապատկեմ քո սերունդները եւ կլինի (քո սերունդը) ինչպես երկնի աստղերը եւ ինչպես ավազը ծովափի, եւ կժառանգեն քո սերունդները քո եղբայրների քաղաքները) (Ծննդոց 16\10), բայց այստեղ ասվում է Իսմայիլի այլ ոչ թե Իսահակի մասին: Այն բանի հաստատումը, որ 22-րդ գլուքը խեղաթյուրման նպատակ է, նաեւ հանդիսանում է այն, որ երբ երկրորդ անգամ հիշատակվում է նման արտահայտության «եւ իսկապես կօրհնեմ նրան եւ

կվերադարձնեմ նրան եւ կկրկնապատկեմ նրա ցեղը շատ անգամ, դա ենթադրվում է, որ դա Իսմայիլն է, եւ ոչ թէ Իսահակը: (ինչ վերաբերում է Իսմայիլին, ապա եւ կպատասխանեմ քո խնդրանքին, հանուն նրա, եւ անպայման կօրհնեմ նրան եւ նրան բեղմնավոր կդարձնեմ, եւ շատ անգամ կկրկնապատկեմ նրա ցեղը, եւ նա կլինի հայրը տասներկու գլուխների (իշխանների), եւ կստեղծեմ նրանից մեծաթիվ ազգ) (Ծննդոց 17\20). Նաեւ արտահայտությունը «եւ կստեղծեմ նրանից մեծաթիվ ազգ» (Ծննդոց 21\18) (վեր կաց եւ բարձրացրու երեխային եւ պինդ գրկիր, որովհետեւ եւ նրանից կստեղծեմ մեծ ազգ) (Ծննդոց 18\21), այդ արտահայտությունը վերաբերում է միայն Իսմայիլին. Դա նաեւ հաստատվում է այն արտահայտությամբ, որ «եւ եւ ծառայի որդուց կստեղծեմ մեծ ազգ, որովհետեւ նա քո սերնդից է»: (Ծննդոց 21\13).

Հիսուսի ծառան. Բայց հրեաներն ու քրիստոնյաները համարում են Իսահակի դիրքը ավելի բարձր, քան Իսմայիլինը:

Աբդուլլահ. Այո, դա այն է, ինչ նրանք ասում են, բայց սուրբ գիրքը հակասում է դրան: Ծննդոցում կա մի այսպիսի արտահայտություն (եւ պատասխանեց նրան Աստված. Նա չի լինի ժառանգորդ, հակառակը (կլինի) նա, ով քո մահից է ժառանգորդ) (Ծննդոց 15\4),

այսինքն, Իսմայիլը նույնպես կլինի Աբրահամի ժառանգորդը, նաեւ վկայում է այն, ինչ հիշատակվում է հետեւյալ տեքստում (եւ ասաց նրան Աստծո հրեշտակը. «Ես անպայման կբազմապատկեմ քո սերունդներին այնպես, որ հաշվել չի լինի) (Մննդոց 16\10) (ինչ վերաբերում է Իսմայիլին, ապա եւ կպատասխանեմ քո խնդրանքին, հանուն նրա, Ես անպայման նրան կօրհնեմ եւ բեղմնավոր կդարձնեմ եւ շատ անգամ կբազմապատկեմ նրա ազգը, նա կլինի տասներկու գլխի (իշխանների) հայրը եւ կստեղծեմ նրանից մեծ ազգ) (Մննդոց 17\20) (եւ սպասուհու որդուց եւ կստեղծեմ ազգ, քանի որ նա քո ընտանիքն է) (Մննդոց 21\13) (վեր կաց եւ վերցրու երեխային, եւ ամուր գրկիր, որովհետեւ Ես կստեղծեմ նրանից մեծ ազգ) (Մննդոց 21\18) (Եթե ինչ-որ մեկը ամուսնացած լինի երկու կնոջ հետ, որոնցից մեկին նա սիրում է, իսկ մյուսին ոչ, եւ երկուսն էլ նրան որդիներ կծնեն եւ առաջնեկը կլինի ոչ սիրելի որդին, ապա քո ունեցվածքը քո որդիների միջեւ բաժանելու ժամանակ, չի կարելի տալ առաջնությունը սիրելի կնոջ որդուն, չսիրելի կնոջ որդու փոխարեն, նա պետք է ընդունի չսիրելի կնոջ որդու առաջնությունը եւ պետք է տա կրկնակի բաժինայն ամեինց, ինչ ունի, որովհետեւ նա է իր ուժի դրսեւորումը եւ նրան է պատկանում առաջնեկի իրավունքը) (Второзаконие 21\15-17). Իսլամը չի հերքում Ալլահից Իսահակին եւ իր սերունդին տրված ողորմությունը, բայց այն որդին, որին (վերից գրված էր) խոստացել էր Իսլամը,

որպեսզի իր սերունդների արդյունքում կհայտնվի առաքյալի կնիքը՝ Մուհամմեդը (թող օրհնի նրան Ալլահը եւ ողջունի):

Հիսուսի ծառան. Բայց հրեաները եւ քրիստոնյաները Իսմայիլին համարում են անօրինական որդի:

Աբդուլլահ. Նաեւ սուտ խոսքերի տարածումը, բայց ոչ այն, ինչ ասում է սուրբ գիրքը, ի սեր Աստծո, ինչպէ՞ս կարող է մարգարէների ամուսնությունն եւ նրանց որդին լինել անօրինական: Խննդոցում գրված է. (եւ այսպէս, Քանանի գոյության տաս տարիների ընթացքում վերցրեց Սառան իր եգիպտացի ծառային Խաջարին եւ տվեց նրան իր ամուսին Աբրահամին, որ նա դառնա նրա կինը) (Ծննդոց 16\3): Այսպիսով, ինչպէ՞ս կարող է լինել ամուսնությունը օրինական, իսկ ծնունդը ոչ: Կամ էլ ամուսնությունը իրական չէր, որովհետեւ կնքված էր Խալդէյի եւ եգիպտաուհու միջեւ: Մի՞թէ այդպիսի ամուսնությունը պակաս օրինական է, քան Իբրահիմի ու Սառայինը, որի մասին Ծննդոցում ասում է, որ նա նրա քույրն է հորական կողմից. (Նա իրականում իմ քույրն է, իմ հոր աղջիկը, բայց նա իմ մոր աղջիկը չէ, եւ վերցրեցի նրան ինձ կին) (Ծննդոց 20\12):

Եւ Ալլահը ոչ անի, որ դա ճիշտ չլինի: Մյուս կողմից Ալլահ ի պատիվ Իսմայիլին արեց այն, որ Նա ըտրեց «Իսմայիլ» անունը, որ նշանակում է «Ալլահը լսում է», բայց թույլ տուր քեզ հարցնեմ, հանդիպել ես ինչ որ

արտահայտության, որ վարկաբեկում է Իսմայիլին, եւ դնում կասկածանքի տակ նրա օրինականությունը:

Հիսուսի ծառան. Երբեք:

Արդուլլահ, եւս մի բան, որ վերաբերում է Իսմայիլին եւ Իսահակի որդիներին, ավելի ճիշտ այն, ինչ եկել է ավետյալ երկրի վերաբերյալ դեռ մինչ նրանց երկուսի ծնունդը, Աբրահամին, որ կտա նրան ավետյալ երկրի սերունդը, Նեղոսից մինչ Եփրատ, դա հենց արաբների երկիրն է, որի վրա հիմնվել են Իսմայիլի որդիները (այդ օրը Ալլահը պայման կնքեց Աբրահամի հետ, ասելով. Ես կտամ քո սերունդին այս երկիրը՝ Եգիպտական մեծ գետից մինչեւ մյուս գետը՝ Եփրատը) (Ծննդոց 15\18):

Հիսուսի ծառան. Դու ի նկատի ունես, որ Ալլահը Իսահակին եւ նրա սերունդին ոչինչ չի՞ Խոստացել:

Արդուլլահ. Դա այն չէ, ինչ ես ի նկատի ունեմ: Երբ դու կկարդաս Ծննդոցը, քեզ պարզ կլինի, թե ես ինչ ի նկատի ունեմ (եւ ես կնվիրեմ քեզ եւ քո սերունդին քեզնից հետո Քանանի ողջ երկիրը հավերժ, ուր դու եկար որպէս օտարական, եւ կլինեմ նրանց Աստվածը) (Ծննդոց 17\8). Դու հասկացար այդ երկու արտահայտությունների տարբերությունը; Աբրահամը «օտարերկրացի» էր, երբ նա Քանանի

երկրում էր, այն ժամանակ, երբ այդպիսի երկիր չկար Նեդոս եւ Եփրատ գետերի միջեւ, արաբների երկիրը: Նա, որը Խադեեմն էր, ավելի մոտ էր արաբ լինելուն, քան հրեա, կամ այլ ինչ որ մեկը, վերադարձիր մեր երկխոսության սկզբի վիճաբանությանը (գլուխ առաջին):

Հիսուսի ծառան. Բայց Ալլահի խոստումը տրված էր իսահակին, ինչպես դա հիշատակվում է Ծննդոցում 21\17 (բայց իմ պայմանը կապում եմ Իսահակի հետ, որը կծնվի մյուս տարի այս ժամանակում) (Ծննդոց 17\21).

Աբդուլլահ. Իսկ մի թե այդ արտահայտությունում կա ինչ որ բան, որ պայմանը դարձնում է տրված միայն Իսահակին, առանց Իսմայիլի:

Հիսուսի ծառան. Իհարկե ոչ:

Աբդուլլահ. Ես քեզ մանրամասն կշարադրեմ այն, ինչ հիշատակվում է սուրբ գրքում, նշելով Մուհամեդ մարգարեին (թող օրհնի նրան Ալլահը եւ ողջունի), կանխագուշակելով եւ պնդելով որ նա ուղարկված է երկրին: Երեմիայում (9\28) հիշատակված է. (ինչ վերաբերում է մարգարեին, որը կանխագուշակում էր երկիրը, ապա իրականան նրա մարգարեությունը, պարզ կդառնա, որ Աստված ճշմարիտ նրան ուղարկել է Երեմիային 9\28). Մենք գիտենք, որ Իսլամ

բառը վերցված է «Մալամ» բառից, որ նշանակում է խաղաղություն, այսինքն խաղաղություն մարդու եւ իր Արարչի միջեւ, Ալլահի եւ իր ստեղծածների միջեւ: Այս խաղաղությունը բերել է Իսլամը եւ այն հանդիսանում է Ալլահի գեղեցիկ անուններից մեկը: դա հակասում է նրան, ինչ հիշատակված է Ղուկասի Ավետարանում, Մասիքի լեզվով (խաղաղություն նրան):. (Դուք կարծու՞մ եք, ես եկել եմ խաղաղություն տամերկրին. Ասում եմ ձեզ ոչ, ավելի լավ է բաժանում, քանզի այսուհետ նույն տան մեջ հինգը կբաժանվեն, երեքը երկուսի դեմ, եւ երկուսը երեքի դեմ, հայրը որդու դեմ, եւ որդին հոր դեմ, մայրը դստեր դեմ եւ դուստրը մոր դեմ, սկեսուրը իր հարսի, իսկ հարսը սկսրոջ դեմ) (ըստ Ղուկասի 12\51-53) տես նաեւ Ավետարանն ըստ Մաթեոսի (մի կարծեք, թե ես եկել եմ խաղաղություն բերեմ երկրին, եւ չեմ եկել խաղություն բերեմ, այլ սուր: Քանզի ես եկա, որ բաժանեմ մարդուն իր հորից, եւ դստերը իր մորից, եւ հարսին իր սկեսուրից եւ այսպես մարդուն թշնամի կլինեն իր տանեցիները) (Մաթեոս 10\34-36):

Մինչեւ չգա հաշտեցնողը

Մահից առաջ Հակոբը իր որդիներին կտակեց, ինչպես այդ մասին ասված է Ծննդոցում (49\1-10) (հետո Հակոբը կանչեց իր որդիներին ու ասաց.

Հավաքվեք իմ շուրջը, որ ես հաղորդեմ ձեզ, ինչ կլինի ձեզ հետ հետագա օրերին) (Ծննդոց 49\1):

Հետո (չի հեռանա կարավարչի գայիսունը հրեաներից եւ օրենսդիրը նրա կողքից, մինչեւ չգա Շիլուհ (նա, ով տալիս է հրամաններ) եւ ազգերը ենթարկվում են նրան) (Ծննդոց 49\10). Այդ արտահայտությունը համընկնում է նրան, ինչ եկել է Ղուրանում. (կամ դուք եղել եք վկաներ նրա, երբ մահը վրա հասավ Հակոբին, եւ նա ասաց իր որդիներին. ու եք դուք ենթարկվելու ինձնից հետո, նրանք ասացին. Մենք կենթարկվենք քո Աստծուն, եւ քո հոր Աստծուն, Աբրահամի, Իսմայիլի, Իսահակի, միակ Աստծուն, եւ մենք միայն նրան ենք հնազանդ) (Ղուրան - 133): Հրեական բառը «Շիլուդ» նշանակում է Խաղաղություն եւ հանգստություն, բայց այստեղ այդ խոսքը նշում է մարդու, միզուցե դա հրեական «Շալուվակ» - Իլուխիմ բառի խեղաթյուրումն է, որը նշանակում է «Ալլահի առաքյալը»: Արտահայտության իմաստը, որ եկել է Խննդոց 49\10, կայանում է նրանում, որ Հակոբի ընտանիքի առաքյալների շղթան կկտրվի, երբ կգա «Շիլուխը»: Դա հաստատում է եւ նա նախազգուշացումը Երեմիային իր մարգարեությունում. (եթե այդ նորմերը անհետանան իմ առջեից, ապա սերունդը Իսրայելի կղաղարի իմ ազգը լիելուց) (Երեմիայի 36\31): Դա նույնն է, ինչ որ նշանակել է Մասիհի Ավետարան ըստ Մաթեոսի. (դրա համար եմ ես ասում. Ճշմարիտ իշխանությունը որ տրված է

Ալլահից, կվերցնեն ձեզնից եւ այն կտրվի ժողովրդին, որն էլ կօգտվի) (ըստ Մաթեւոսի 43՝21):

Բակկան դա Մեկան է

Հարգված Մեկկան դա այն վայրն է, որը ընտրված էր Ալլահի կողմից Իսմայիլի համար, որպեսզի նա կառուցի այնտեղ պատվիրանների տունը (պատվիրանների մզկիթը): Արաբներն ասում են Մեկկա կամ Բակկա, դա արաբական լեզվի երկու բարբառներ են: Նրանց բարբառում այդ բառը հիշատակվում է Ղուրանում. (Դա հենց նա է, ով վերցրեց նրանց ձեռքերը ձեր վրայից եւ ձեր ձեռքերը նրանցից մեկկայի դաշտավայրում,ն Ալլահը տեսնում է այն, ինչ անում եք) (Հադթանակ-24), (ճշմարիտ, առաջին տունը, որ կառուցվել է մարդկանց համար, հանդիսանում է այն, որը գտնվում է Բակկայում «Մեկկայում», օրհնված եւ ղեկավարված իսադադության համար) (Իմրանի Ընտանիքը-96):

Եւ դու զարմացած կմնաս, երբ կարդաս Բակկա բառը Դավթի (իսադադություն նրան) ասույթներում Սադմոսարանում. (անվնում են թափառական ճանապարհորդները արցունքների դաշտավայր «Բակկայում» եւ այն դառնում է ջրերի աղբյուր) (Սադմոսարան 84՝6): Եւ քո զարմանքը ավելի մեծ կլինի, երբ դու կիմանաս, որ աղբյուրը, որի մասին

նշվում է Սաղմոսարանում, այն նույն Ջամգամն է, որն Ալլահը ստիպեց աղբյուր դառնալ այդ անբերրի դաշտավայրում, որպեսզի այն շարունակի լինել նաև այսօր, հագեցնի միլիոնավոր ճանապարհորդների, որոնք իրականացնում են Խաջ եւ Ումրու, տան մոտ, որն ընտրվել է Վերից որպես տեղ, ուր հավատացյալները ուղղում են իրենց հայացքները՝ աղոթքի ժամանակ եւ որպես տեղ միլիոնավոր հավատացյալների հանդիպման տեղ, մինչեւ Դատի օրը:

Исаия մարգարեությունում ասվում է հետեւյալը.

1 – (Վեր կաց, լուսավորվիր (Երուսաղեմ), քանզի եկել է քո լույսը եւ Աստծո փառքը պատել է քեզ) (Իլյա 60\1): Նայիր թե ինչպես այդ արտահայտությունը նման է Տիրոջը Ղուրանում (ով փառավորված: Վեր կաց եւ կոչիր քո Տիրոջը փառավոր) (Փառավորված 1-3).

2- (Ահա մութը կպատի երկիրը եւ մռայլությունը կշրջապատի ժողովուրդներին, բայց քեզ կփայլի տերը եւ նրա փառքը քո շուրջը կլինի) (Եսայի 60\2): Եւ իրոք Մուհամմեդ մարգարեն (թող Ալլահը նրան օրհնի եւ ողջունի) ուղարկվել է հենց այն ժամանակ, երբ մութը տիրում էր աշխարհին, նրանից հետո, երբ լռեց միաստվածության կոչը, որի համար կոչ էին անում բոլոր մարգարեները, սկսած Աբրահամից, մինչեւ Հիսուսը:

3 – (Եւ կգան ազգեր քո լույսի վրա, կկանգնեն դեկավարներ քո լույսին ու փայլին) (Իսլամի

օգնությամբ բացվեցին աշխարհի բոլոր անկյունները, շատ մարդիկ մտան այնտեղ, եւ մինչ այսօր այն շարունակում է մնալ ամենատարածված կրոնը, չնայած որ այն մատնվել է շատ հարձակումների (չնայած, որ նրա դեմ պատերազմել են եւ դեռ շարունակում են պատերազմել):

4 –(նայիր շուրջդ, ահա նրանք բոլորը արդեն հավաքվել են եւ եկել քեզ մոտ, քեզ մոտ են գալիս որդիները քո հեռու վայրերից եւ քո դուստրերին ձեռքերին են բերում) (Իսայա 60\4): Եւ դա եղել է ավելի վաղ քան 23 թվականը, արաբական կղզու բոլոր ցեղերը միացել են Իսլամի նշանի ներքո, նրանից հետո, երբ նրանք միմյանց դեմ պատերազմող ցեղեր էին:

5 – (Այդ ժամանակ կտեսնես եւ կուրախանաս, եւ կթրթռա քո սիրտը ու կլցվի ուրախությամբ, քանի որ ծովի հարստությունը քեզ կդիմի եւ ժողովրդների ունեցվածքը քեզ կձգտի) (Իսայա 60\5): Մեկ դարի ընթացքում Իսլամական միության համայնքը տարածվեց այնպես, որ դարձավ ավելի լայն պետություն, որը գիտի պատմությունը մինչ օրս:

6 –(քո երկիրը լի կլինի բազմաթիվ ուղտերով եւ միակուզ ուղտերով Մեդիամից ու Էֆօ կզան քեզ մոտ, նրանք կշտապեն քեզ մոտ Մավայից «Շաբա», լծված ոսկով ու խունկով եւ կերգեն Տիրոջ փառքը) (Իսայա 60\6): Դա համապատասխանում է թափառական ճանապարհորդների Մեկկա այցի հետ պատմության ողջ ընթացքում եւ այն առեւտրին եւ

փոխադարձ հետաքրքրասիրություններին, որ հետեւում է թափառական ճանապարհորդներին:

7 – (Կիդարի ողջ հոտը քեզ մոտկհավաքվի, եւ խոյեր եւ ոչխարներ: Նեվանովյանները կծառայեն քեզ, զոհեր կմատուցեն իմ պատվանդանին, եւ Ես կփառապանծեմ իմ փառքի տունը) (Իսայա 60\7): Կիդարի ցեղերը, որ կհավաքվեն եւ կմիանան, դա հենց արաբներն են, Կիդարի սերունդները, Իսմայիլի որդու (տես Իսմայիլի սերունդների մասին առաջին գլուխը), իսկ ինչ վերաբերում է «փառքի տանը», որի մասին հիշատակվում է, ապա այդ Պատվիրանի մզկիթը Մեկկայում է, Կիդարի եւ Իսմայիլի որդիների բնօրրանը. (Բայց որ թե եկեղեցին Մասիխի (Հիսուսի) ինչպես դա պնդումեն սուրբ գրքի վերլուծաբանները):

8 – (Եւ բաց կլինեն քո դարպասները, եւ չեն փակվի ոչ գիշեր ոչ ցերեկ, որպեսզի մարդիկ քեզ բերեն աշխարհի հարստությունը, եւ քայլերգով քեզ մոտ կբերեն ղեկավարների) (Իսայա 60\11): Բայց չէ որ հայտնի է, որ Պատվիրանների մզկիթը ամենամեծ մզկիթն է աշխարհի, այն օրվանից, երբ Մուհամեդը (թող օրհնի նրան Ալլահը եւ ողջունի) այն մաքրեց կուռքերից որպեսզի այն լինի Քիբլով եւ ամեն հավատացյալի օրրան – լինի նա ղեկավար թե ծառա, այն ողջ պատմության ընթացքում չի փակվել:

Ավանալ հեծնողները եւ ձի հեծնողները

Մտածիր Իսայի առաքելության մասին, որում նա հիշատակում է հետեւյալը. (Եւ երբ կտեսնի ձիավորների գույգերով ձիերին կամ հեծնորդների ավանակների, հեծնորդների ուղտերին, ապա թող լսի շատ ուշադիր) (Կսայ 21\7): Ո՞վ է այ ձիավորը ավանակի վրա: Իրոք ցանկացած աշակերտ եկեղեցական դպրոցներում գիտի, որ Իսան (Հիսուսը) (եւ գտավ Հիսուսը ավանակի, եւ նստեց նրա վրա, ինչպես որ կանխագուշակվել էր) (Հովհաննէսի 14\12). Ուրեմն ո՞վ է այն խոստացված ձիավորը ձիու վրա, որի մասին չգիտեին սուրբ գրքի վերլուծաբանները: Դա Մուհամմեդն է (թող Ալլահը օրհնի նրան ու ողջունի), բացի որից ուրիշ ոչ ոքի վորը նկարագրված մարգարեությունը չի համապատասխանում, դա ապացուցում են նաեւ Իսայի (Հիսուսի) խոսքերը նույն գլխում, ուր պարզ շարադրված է մարգարեությունը արաբական կղզու վերաբերյալ. (Մարգարեություն Արաբիայում, դուք, որ գիշերում եք արաբական երկրների անապատներում, ով քարավաններ Դեղանյան) (Իսայ 21\13). Այդ մարգարեությունը նաեւ նշում է այն, ինչ մտքեցին նախկին արաբ մուսուլմանները Իսլամի տարածման համար, ինչպես նաեւ մուսուլմանների սերունդները ողջ ժամանակներում եւ ամենուր, մինչ մեր օրերը: Հետո Իսայի մարգարեությունը ասում է. (եւ տարեք, ով Թայմաի բնակիչներ (Թեմական հողի) ջուր ծարավներին, եւ դիմավորեք հացով վագոդներին) (Իսայի 21\14). Մարգարեությունը հիշատակում է

«Тайма-ի բնակիչներին», որոնք որդեգրել են մարգարեին (թող Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան) եւ նրա ուղեկիցներին ու մուհաջիրներին: Այս բնակիչներից յուրաքանչյուրը եղբայրացավ եկվորների հետ եւ կիսվեց հացով ու ջրով, դա այն է, ինչ տեղի ունեցավ Մեդինայի անսարների (օգնականների) եւ մուհաջիրների (տեղահանվածների) միջեւ: Մեդինա անվանում էին այն ժամանակ «Յասրիբ» եւ «Տոյբա» (զգացվում է նմանություն Տայբայի եւ Տայմայի միջեւ): Իսկապես Իսայի (Հիսուսի) մարգարեությունը ցույց է տվել այդ տեղահանությունը, որը թույլատրված էր Վերելից, երբ նա տեղեկացրեց իր առաքյալին այն մասին, որ անհավատները որոշել են սպանել նրան, այնպես, որ միաժամանակ կհիշեն նրան շատ սուսերով, որպեսզի նրա արյան մեղքը լինի շատ սերունդների վրա (որի արդյունքում նրա հարազատները չեն կարող թշնամանալ բոլորի հետ միանգամից եւ ստիպված կլինեն ներել այդ արյունը): Մտածիր Իսայի այդ խոսքերի մասին. (Քանզի նրանք փախչում են բաց սրից եւ ձգած աղեղից եւ վայրի պատերազմից) (Եսայիի 21\15): Այս մարգարեությունը ծայրահեղ ճշգրտությամբ ցույց է տալիս այն, ինչ տեղի ունեցավ խիջրի երկրորդ տարում, իսկ ավելի ճիշտ՝ որոշիչ հանդիպումը հավատացյալների եւ անհավատների միջեւ՝ Քուրեյշիտից (Քայդարի սերունդների), Բադրի պատերազմում, որում պարտվեցին բազմաստվածները: Քայդարը, ինչպես դու արդեն

գիտես, դա Իսմայիլի երկրորդ որդին է, տես Ծննդոց 25\13, ինչպես մենք այս մասին ասել ենք առաջին գլխում. (Եւ ահա անունները իսմայիլի որդու ըստ իրենց ծննդյան հերթականության... (Ծննդոց 25\13). Նաեւ այդ ճշմարտությունը (այն, ինչ հենց Արաբների մասին է ասվում, երբ սուրբ գրքում խոսքը գնում է Կիդարի բնակիչների մասին) հաստատում է այն, ինչ կա գրքում Խիզկիի (Խիզկիյալու): (Եւ առեւտուր էին անում Արաբների եւ Կիդարի ղեկավարների հետ, եւ փոխում էին քո ապրանքը խոյի հետ եւ գառան (տարբեր տեսակի) զարդարանքներ) (Խիզկիա 21\27): Համապատասխան ըստերկօրինությանը, Աստված խոստացել է Մուսայում Մուհամմեդի գալուստը (թող Ալլահը օրհնի նրան ու ողջունի), որին նա կոնկրետ բնութագրեց այսպես. (Այդ պատճառով եւ կղարձեն մարգարեի նրանց եղբայրներից մեկին, այնպիսի մեկին, ինչպիսին դու ես (Մովսես), եւ իմ խոսքերը նրա շուրթերին կհանձնեմ, եւ նա կասի այն ամենը, ինչ Ես կհրամայեմ նրան) (Երկօրինություն 18\18): Այդ ճշգրիտ նշանակումը չի համապատասխանում ուրիշ ոչ ոքի, քան Մուհամմեդին (թող Ալլահն օրհնի եւ ողջունի նրան), հետեւյալ պատճառների հիման վրա.

1 – «Նրանց եղբայրների մեջից» նշանակում է Իսմայիլի՝ Իսահակի եղբոր որդիները՝ Իսրայելի նախահայրերի սերունդները, եթե այլ կերպ լիներ եւ ի նկատի ունենար Հիսուսին (որը Իսրայելի

սերունդներից էր), ապա ասված կլիներ «նրանց միջավայրից»

2 – Այն, որ նա նման է Մուսային, նմանությունը տվյալ դեպքում համապատասխանում է միայն Մուհամեդին (թող Ալլահը նրան օրհնի եւ ողջունի), բայց ոչ թե Հիսուսին ըստ հետեւյալ փաստերի:

- և Մուսան եւ Մուհամեդը (թող Ալլահը նրան օրհնի եւ ողջունի) ծնված են հորից ու մորից, առանց հրաշքի:

Ինչպես դա եղել է Հիսուսի հետ

- նրանցից յուրաքանչյուրը ամուսնացավ եւ ունեցավ երեխաներ, ի տարբերություն Հիսուսի

- նրանցից յուրաքանչյուրը մահացավ եւ թաղվեց սովորական ձևով, ի տարբերություն Հիսուսի, որին Վերինը վեր բարձրացրեց եւ ոչ ոք չտեսավ նրա վերջը,

- նրանցից յուրաքանչյուրի դեմ պատերազմեցին նրանց թշնամիները եւ հետեւեցին իրենց գորքով, ի տարբերություն Հիսուսի,

- նրանցից յուրաքանչյուրին Վերինը օգնեց հաղթել թշնամուն դեռ ողջ ժամանակ, ի տարբերություն Հիսուսի, որի ուղերձը տոնեց բարոյական հաղթանակը նրա գնալուց հետո,

- նրանցից յուրաքանչյուրը ստացավ անկեղծություն, որը գրված էր դեռ նրանց ողջ ժամանակ (մինչ Տորայի խեղաթյուրումը) այն դեպքում, երբ որ Հիսուսի ուսմունքը սկսվեց գրի առնվել միայն նրա հեռանալուց հետո,

- օրենսդրությունը նրանցից յուրաքանչյուրի պրակտիկ էր եւ լիարժեք ի տարբերություն Հիսուսի, որի ուղերձը հանդիսանում էր միայն հոգեկան եւ բարոյական ուսմունքի մեջ

- նրանցից յուրաքանչյուրը իրեն հետեւողների առաջնորդն էր, որոնք իրեն շրջապատել էին ի տարբերություն Հիսուսի, որին լքեց Իսրայելի սերունդների մեծ մասը (իր սերնդակիցները),

3 – «Եւ Իմ խոսքերը կհանձնեմ նրա շուրթերին», սա նշանակում է անկեղծություն, որով կոչ էր անում Տիրոջ Ջիբրիլ հրեշտակը 23 տարվա ընթացքում նա հանդիսանում է հավատարիմ առաքյալ, որ չգիտեր գրել եւ կարդալ, որը հասցրեց մարդկանց խոստովանության ամեն մի տառը, ինչպես որ լսում էր: Եւ նրա նկարագրությունը համապատասխանում է Տիրոջ խոսքերին Սուրայում Հարություն 16-19 (մի շարժիր լեզուդ (կրկնելով Ղուրանը), որպեսզի արագ ավարտես այն: Մեզ մնում է հավաքել այն եւ կարդալ: Եւ երբ մենք կկարդանք այն, դու հետեւիր մեզ՝ կարդալով: Հետո մենք պետք է այն բացատրենք ճշմարտորեն) (Հարություն 16-19):

4 –Ամեն սուրայի գլխում հետեւյալ խոսքերն են – ողորմած եւ գթասիրտ Ալլահի անունից (բացի սուրա Չոջումից) եւ դա այն նույն խոսքերն են, որով մուսուլմանները սկսում են ամենօրյա ցանկացած գործ, այժմ մտածիր այն մասին որ կա Երկօրինության գրքում. (Եւ այնպես կլինի, որ նա ով

չի լսում Իմ խոսքերը կխոսի իմ անունից, նրանից ես վրեժխնդիր կլինեմ) (Երկօրինություն 18\19):

Իմ ընտրյալ ծառան

Մուհամմեդի մարգարեության մասին ավելի պարզ հիշատակում կա Իսաիլի **մարգարեությունում գլուխ 42**. (Նա այն իմ ծառան է, որին Ես աջակցում եմ, իմ ընտրյալը, որի համար ուրախ է իմ հոգին, Ես Իմ հոգին եմ դրել նրա համար, որպեսզի ղեկավարի ազգերին ճիշտ) (Եսայի 48\1): Կասկած չկա, որ բոլոր մարգարեները, ուղարկված Ալլահից, ծառաներ են, որոնց Նա ընտրել է իր ժողովուրդների հրահանգների համար, սակայն բառերը «իմ ծառա» եւ «իմ ընտրյալ» - դրանք անվանումներ են, որ Իսլամում տրված են Մուհամմեդին (թող Ալլահը օրհնի նրան եւ ողջունի): Երկու վկայություն, որոնք հանդիսանում են առաջինները Իսլամի սյունյակում (եւ վկայում եմ, որ չկա Աստված (արժանի սերունդի) բացի Ալլահից, եւ որ Մուհամմեդը Նրա ծառան է եւ մարգարեն) կրկնվում են հավատացյալների կողմից հինգ պարտադիր աղոթքներից յուրաքանչյուրում, որ նա կատարում է ամեն օր, ինչպես նաեւ այն աղոթքներում, որ նա կատարում է լրացուցիչ: «Ես վկայում եմ, որ Մուհամմեդը մարգարեն է Նրա» արտահայտությունը (ինչպես եւ վկայության առաջին մասը) հնչում է 24 ժամվա ընթացքում, կանչելով աղոթքի, յուրաքանչյուր մզկիթում, ամբողջ աշխարհով:

(2-3) –(Չի ճչա ու գոռա, եւ չի բարձրացնի իր ձայնը ճանապարհին, չի կատարի ոչ մի խախտում, եւ ծխող կտավատը չի հանգցնի, եւ միայն ճշմարտությամբ կդատի) (Исаия 42\2-3): Դա Մուհամեդի կենսագրության նկարագիրն է (թող օրհնի Ալլահը նրան ու ողջունի):

4 – (չի թուլանու ու չի տկարանում, մինչեւ չհաստատի դատը, եւ կլինեն օրենքին սպասող կղզիներ) (Իսայի 42\4): Նրա կյանքը եղել է շարունակ մարտեր Աստծո թույլտվությամբ, եւ ոչ մի օր նրան չի թուլացրել արաբների թշնամանքը եւ հրեաների պատիժը: Եւ դրանցից ոչինչ Հիսուսին չի վերաբերում: 6 – (Ես, Աստված, կոչել եմ քեզ ճշմարտության, Ես քո ձեռքից բռնել, քեզ պահպանել եմ եւ քեզ պատվիրան եմ արել քո սերունդների եւ ազգերի լուսավորության համար) (Իսայի 42\6). «Քեզ պատվիրան եմ արել քո սերունդների եւ ազգերի լուսավորության համար» արտահայտությունը նրանից հետո մարգարեներ չի ուղարկի, եւ բոլոր ազգերը կհետեւեն նրան Ալլահի կրոնում, ինչն էլ եւ իրականացավ:

7 – (Որպեսզի դու բացես կույրերի աչքերը, որպեսզի ազատես բանտարկյալներին բանտից, ու ազատես բերդերի խավարում նստածներին) (Իսայի 42\7): «կույր աչքեր» եւ «կյանքը խավարում» դա մատնացույց է անում «Ջախիլիա»-ին, այսինքն կույր սոցիալություն, որին հավասարը նախկինում ոչինչ չի եղել, որը հեռացվել է Իսլամի լույսով: «Բերդերի խավարում նստածների ազատություն»

արտահայտությունը, դա մանտացույց է անում ծառաների ազատումը, որը իրականացվել է Իսլամի օրենքով, այն, որ նա ներկայացրել է կարգ, որը թույլատրում է ծառային վճարել իր ազատության համար, նաև նրանց, որ որոշ մեղքեր քավվեցին միայն ծառաների ազատ արձակմամբ (նույնիսկ ըստ ինչ-ինչ կարծիքների, մարդը ծառա չի ունեցել, ապա որոշ մեղքեր գործելիս, նա պետք էր վճարեր եւ ազատեր ծառային): Այդ կանոնի օգնությամբ, Իսլամական աշխարհից անհետացան, փաստորեն, ծառաները:

8 – (Ես Տերն եմ – դա Իմ անունն է, եւ իմ փառքը չեմ տա ուրիշին, եւ իմ գովքը, կուռքերին) (Բսայիի 42\8): Այն, ինչի մասին այստեղ ասվում է, իրականացել է միայն Մուհամմեդի հանդեպ (թող Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան) մարգարեններից վերջինին: Նա միակն է, ու ուղերձը եւ ում գիրքը, որը ուղարկվել էր նրան, մնացին առանց խեղաթյուրման եւ կուռքերի ի տարբերություն Մովսեսի եւ Հիսուսի:

10 – (Երգեք Տիրոջը նոր երգ, գովք աշխարհի ծայրերից, ով թափառողներ ծովերով, եւ ամենն ինչ այնտեղ է (ծովում), եւ կղզիներում ապրողներ) (Բսայիի 42\10) «նոր երգ» ոչ թե հին հրեաերեն եւ ոչ թե հին արամերեն լեզուներով, այլ արաբական պարզ լեզվով: դա կարդացվող Ղուրանն է, ինչպես աղոթքն է եւ կոչերը աղոթելու, որը անդադար կարդացվում է ողջ աշխարհով «աշխարհի ողջ ծայրերում, ավելի քան միլիարդ մուսուլմանների լեզվով:

11-12 –(Որպեսզի բարձրացնի ձայնը անապատում եւ նրա քաղաքներում ու Կիյդարներով բնակեցված գյուղերը նրան, քանզի երգում էին Սալիի մարդիկ ուրախությամբ (Մեդինա լեռը) եւ կանչում էին լեռան գագաթներից: Եւ կփառաբանեն նրանք Տիրոջը, եւ կերգեն նրա գովքը) (Իսայիի 42\11-12): Արաֆատ լեռան «լեռան գագաթը» տարեցտարի, միլիոնավոր մուսուլմաններ հավաքվում են որ իրականացնեն Խաջի ծիսակատարությունները, արտասանելով խոսքերը «Լաբայկա» (եւ կփառաբանեն նրանք Տիրոջը) նրանք ասում են. «Ահա ես Քո առջեւ եմ, ով Ալլահ, ահա ես Քո առջեւ եմ եւ չկա քեզ հավասարը, իսկապես գովքն ու ողորմածությունը Քեզ են պատկանում (միայն) եւ իշխանությունը (նույնպես Քեզ է պատկանում) ահա ես Քո առջեւ եմ»: Եւ ինչպես որ քեզ բացատրել եմ նախկինում «Կայդարի բնակավայրը» դա Արաբների քաղաքն է: Ինչ վերաբերում է «եւ կգովերգեն նրան կղզիներում» արտահայտությունը, ապա դա իսկապես իրականացավ նրանով, որ Իսլամը տարածվեց ամենահեռու օվկիանոսների կղզիներով, Ինդոնեսիայից մինչեւ Կարիբյան Կղզիներ:

13 – (Տերը հայտնվեց ինչպես հզորագույնը, եւ առաջացրեց ոգեւորություն, ինչպես ոգեւորում է իր զորքերին, եւ բարձրացնում է իւլացուցիչ ձայն զորքերի եւ կարտահայտի իր հզորությունը իր թշնամիներին դեմ) (Իսայիի 42\13): Հաշված տարիներում Մեդինա քաղաքը դարձավ ամենամեծ

Իսլամական պետության կենտրոնը, որի իշխանությունը տարածվեց աշխարհի մեծ մասի վրա: Եւ վերջապես թվում է, որ գլուխ (42 Իսայիի) – դա մանրամասն նկարագիրն է Մուհամմեդի մարգարեության (թող Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան) եւ նրա համայնքի:

Դավիթ թագավորը նրան անվանեց տեր

Դավիթի Մաղմուսարանում (1\110) ասվում է. (իմ Տերն ասաց իմ տիրոջը). Նստիր իմ աջ կողմում, քանզի ես նվազեցրի քո թշնամիներին այն տեղերից, ու հպվում են քո ոտքերը) (Դավիթ 1-ին\110): Երեւում է, որ տերը, որն ասել է «իմ Տերն ասաց իմ տիրոջը» արտահայտությունում – դա Ալլահն է աշխարհի տերը: Ինչ վերաբերում է «իմ տիրոջը» խոսքերին, ապա ոչինչ քան «տեր» բառը այն չի նշանակում: Մուրբ գրքի վերլուծաբանները դա այլ կերպ են բացատրում, ասելով, որ խոսքը գնում է Հիսուսի մասին, բայց ինչպես այն կարող է ճշմարիտ լինել, երբ Հիսուսն ինքը մերժում է դա, ինչպես ասվում է Մաթեոսի մոտ. (եւ եթե Դավիթն անվանեց նրան իր տերը, ինչպե՞ս կարող է նա լինել նրա որդին: Եւ հսկա ամբոխը լսում էր նրան ուրախությամբ (Մարկոս 37\12): Հիսուսն ինքը մերժում էր նման անվանումը (Տեր), ինչպես կարող էր այնպես լինել, որ

նա լիներ Դավթի սերունդը եւ Դավիթը դեռ նրան անվաներ «տեր իմ»: Ավելի պարզ է դառնում Հիսուսի խոսքերում, որ հիշատակվում են Ավետարան ըստ Ղուկասի. (այն որ ասել է Դավիթն ինքը իր Սաղմոսներում. «ասաց Տերը իմ տիրոջը. «նստիր իմ աջ կողմում, որ ես քո թշնամիներին դնեմ քո ոտքերի տակ», այդ դեպքում Դավիթը նրան անվանում է տեր, քանի որ նա կլինի նրա որդին) (Ղուկաս 20\42-44). Չկա կասկած, որ վերջին արտահայտությունը ահասկանալի է, եւ ներշնչում է մի միտք, որ ինչ-որ մի բան ջնջել են: դա բացատրել է Ավետարան ըստ Վարնավի, որը եկեղեցին, ինչ-ինչ պատճառներով, մերժում է: Նման պատճառներից մեկը հանդիսանում է այն, որ Վարնավան պայման էր կապել Իսմայիլի հետ, այլ ոչ թե Իսահակի: Այս Աստվածաշունչը բացատրում էր, որ Դավիթը, այդ անվանումով, մատնանշում էր Մուհամեդին (թող Ալլահը օրհնի ու ողջունի նրան), եւ իրականում, ամենը, ինչ այնտեղ նկարագրված է, իրականացել է, քանի որ այն հաղթանակները, կրոնի տարածքները եւ նրա հավերժությունը տրվել են միայն Մուհամեդին (թող Ալլահը օրհնի եւ ողջունի նրան):

Երբ հուդայական քահանաներն ու լեվիտները ուղարկեցին Հովհաննեսի Մկրտչի մոտ հարցնելու, թե ով է նա իրականում, նրա պատասխանը հետեւյալն էր. (Նա խոստովանեց եւ չմերժեց, ասելով. Ես հիսուսը չեմ, նրանք հարցրեցին նրան. Ապա ո՞վ ես դու այդ դեպքում: Դու Իլիացի ե՞ս: Նա ասաց ես նա

չեմ, նրանք հարցրեցին. Դու մարգարե՞ ես եւ նա պատասխանեց. ոչ) (Հովհ. 20\21) Այստեղ հարցը հետեւյալն է. Ո՞վ է այն սպասված ապագա մարգարեն Հիսուսիս ու Հովհաննէսից հետո: Ով է բացի նրանից, ով կլինի Հիսուսի նման: նա ով կաջակցի հոգով եւ կրակով 8\10. Ավետարանում ըստ Մաթեոսի ասվում է. (Ես կկնքեմ ձեզ ջրով զղջման համար, բայց նա ով կգա ինձանից հետո, ինձնից ուժեղ է, իսկ ես արժանի չեմ հագնել նրա ոտնամանը, նա կաջակցի ձեզ սուրբ հոգով եւ կրակով) (Մաթեոս

3\11): Պարզ է, որ նա, ով կգա Հովհաննէս Մկրտչից հետո, որն ապրել է Հիսուսի ժամանակ, այլ ոչ ոք է քան Մուհամմեդը (թող Ալլահը օրհնի եւ ողջունի նրան). Ավետարան ըստ Մաթեոսի ասվում է. (Ճշմարիտ եմ ասում ձեզ. չի հայտնվել ավելի հզոր նրանից, ով ծնվել է կնոջից, քան Հովհաննէս Մկրտիչն է, բայց փոքր է երկնային թագավորությունում, որ ավելի հզոր է նրանից) (Մաթեոս 11\11): Մի՞թե կարելի է հավատալ նրան, որ Հովհաննէս Մկրտիչը Նոյից հզոր է, ու Աբրահամից ու Մովսէսից, Դավթից ու մյուս մարգարեներից, եւ նրան, որ նա կիրականացնի այն ինչ չկարողացան նրանք: Եւ քանի՞-քանիսներին է նա ուղարկել ճիշտ ուղով: Ինչեւէ, մենք այդ մասին չենք խոսում, հարցը նրանում է, ում մասին խոսվում է «ավելի փոքր երկնային թագավորությունում» արտահայտությունում: Կասկած չկա, որ Հիսուսը չէ, քանի որ, երկնային թագավորությունում նրան, Հիսուսի

ողջ ժամանակ դեռ լիարժեք չէր, քանի որ երկնային թագավորությունը դա Տիրոջ թագավորությունն է եւ նրանցից վերջինը եղել է Մուհամմեդը (Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան):

Մխիթարիչ կամ օգնական

Ավետարան ըստ Հովհաննեսի Հիսուսի խոսքերն են (Եւ ես կադաչեմ Հորը որ նա ձեզ օգնական տա (մխիթարիչ) մեկ ուրիշին, որը ձեր հետ կլինի դարերով) (Հովհ. 14\16): Մենք հաստատ չգիտենք «ալ-Մուազ» բառի արմատը (որ թարգմանել են որպէս «մխիթարիչ») արամերեն, որից Հիսուսի խեսքերը թարգմանվել են հին հրեաներեն, հետո հունարեն, իսկ հունարենից այլ լեզուներ: Բայց մենք գիտենք, որ հունարեն «Բարակլիտուս» բառը վերցված է հին հրեական լեզվից, իսկ այդ լեզվում կա երկու բառ, որ նման են գրելաձեւով եւ տարբեր հնչյուններով, այդ բառերն են «Բիրկլիտ», որ նշանակում է «պահապան» այսինքն Մուհամմեդ կամ Ահմեդ: Նաեւ հայտնի է, որ հին հրեական լեզուն (որից էլ թարգմանել ենք հունարեն) չի ունեցել ձայնավոր (գրելիս):

Ինչեւէ, այդ բառի ծագումը, որը թարգմանվել է որպէս «մխիթարիչ», մնում է մշուշոտ: Իրականում, այստեղ

Հիսուսը մատնացույց է անում մարգարեին, որը կգա նրանից հետո, որպեսզի ավարտի ուղերձը, եւ նրա ուղերձը գոյություն կունենա մինչեւ ժամանակի ավարտը: Եկեք հետեւենք սուրբ գրքերի տեքստերը, որպեսզի համոզվենք նրանում, թե ով է այդ ցանկալի «մխիթարիչը»

1 – Այն, որ նա վերջին մխիթարիչն է, նշանակում է, որ նա կգա այն բոլոր մարգարեներից հետո որ եղել են մինչ նա

2 –, «կմնա ձեզ հետ հավիտյան», այսինքն նրանից հետո մարգարեի կարիք չկա, քանզի նա մարգարեներից վերջինն է, որի ուղերձի պահպանումը այդ տեսքով ինչպես այն երաշխավորել էր Ալլահն ինքը

3 – (Եւ երբ նա կգա, կնախատի աշխարհը մեղքից, եւ կքարոզի ճշմարտություն եւ մեծ դատի մասին) (Հովհ. 16\8).

Յուրաքանչյուր մարգարեի պարտականությունը կայանում է իր ժողովրդին կոչ անելում, նրանց մեղքերի մաքրումը, երբ վերջին մարգարեի՝ Մուհամմեդի կոչը (թող Ալլահը օրհնի եւ ողջունի նրան) ուղղված էր ողջ մարդկությանը: Եվ պակաս քան 23 տարի – նրա մարգարեական մխիթայի ժամկետը, վերացվել էր հեթանոսությունը արաբական աշխարհից, ուղարկվել են նամակներ աշխարհի ղեկավարներին, հռոմի ղեկավարին, Պարսկաստանի, Եթովպիայի, Եգիպտոսի պայքարեց ու զարմացրեց Հուդայականներին ու

Քրիստոնյաներին նրանով, որ Ղուրանի օգնությամբ բացահայտեց նրանց այն, որ նրանց գրքերը խեղաթյուրված են, որ նրանք հեռացել են միաստվածությունից, որ իրենց պնդումները Հիսուսի խաչման մասին, նրա աստվածայնությունը եւ որ Ալլահն ունի որդի – դա սուտ է, որ նրանք խողաթյուրել են մարգարեների պատմությունը եւ նրանց ուղերձների ճշմարտությունը:

4 – Տեքստը Հովհաննեսի մատնացույց է անում Մուհամմեդ մարգարեին (թող Ալլահը օրհնի ու ողջունի նրան) ինչպես այս աշխարհի տեր, որը կգա, որպեսզի ուժեղացնի այս աշխարհը մտքով եւ խոհեմությամբ. (Մի քիչ էլ կխոսեմ ձեզ հետ, իրոք այս աշխարհի տերը կգա իմ հետեւից եւ իմ մեջ նա ոչինչ չունի) (Հովհ. 14\30). 5 –(բայց երբ ձեզ մոտ կգա ճշմարտության հոգին, նա ձեզ կուղարկի ճշմարտությանը) (Հովհ 16\13): Չէ որ Մուհամմեդը (թող Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան), դեռ մինչ իր միսիայի սկիզբը կոչվել էր «ճշմարիտ» եւ «անկեղծ», «հուսալի» ճշմարտության աջակից եւ ուղղորդող դեպի ճշմարտությունը:

6 – (Որովհետեւ նա ոչինչ չի ասում իրենից, հակառակը, նա ձեզ է հասցնում, ինչ լսել է, բացահայտում է ձեզ այն, ինչ շուտով տեղի կունենա) (Հովհ16\13):

Եւ իրոք նա փոխանցեց ամեն մի խոսքը, որ սովորեցրեց Գաբրիել հրեշտակը, եւ որ նա սովորեց անգիր, քանզի դրանք ուղարկված չէին, այլ գրված

առաքյալի գրողների կողմից, քանզի նա նրանց թելադրում էր, առանց նունիսկ տառ ավելացնելով, եւ չփոխելով բառերի կարգը: Հիշիր այն, ինչի մասին ասվել է Երկօրինություն (այդ պատճառով եւ կդարձնեմ մարգարե նրանց համայնքի եղբայրներից մեկին, այնպիսինին, ինչպիսին դու ես եւ կտամ իմ խոսքերը նրա շուրթերին, եւ նա կասի այն ամենը, ինչ ես կհրամայեմ) (Երկօրինություն 18\18): Դա համապատասխանում է այն գրվածքին, որ Ղուրանում է (չի կորել ձեր ընկերը եւ չի շեղվել ճանապարհից եւ նա չի ասում իրենից: Դա այլ ինչ է, քան խոստովանություն, որը ներշնչվում է) (Աստղ 2-4).

7 – (բայց երբ կգա ճշմարտության հոգին, նա ձեզ կուղղորդի ճշմարտության ուղիով, քանզի նա ոչինչ չի ասում իրենից, հակառակը, նա ձեզ է հասցնում, ինչ լսում է եւ պատմում է ձեզ, ինչ շուտով տեղի կունենա) (Հովհ. 14\30): Եւ արդեն իրականացել են բոլոր առաքելությունները Մուհամմեդի (թող Ալլահն օրհնի ու ողջունի նրան): Մեր գրույցը մեզ թույլ չի տալիս բերել այն բոլոր մարգարեությունները, որ իրականացել են, եւ իրականանում են եւ որոնցով լի են գրքերը մարգարեների (խաղաղություն նրանց) եւ նրանց խոսքերի գրքերը:

8 –(եւ նա կփառաբանի ինձ, քանի որ այն ամենը, ինչ նա կհիմանա, ինձանից է ելնում) (Հովհ. 16\14):

Ղուրանը բարձրացնում է Հիսուսին, Մարիամի որդուն, բարձր դիրքի, եւ պաշտպանում է նրան բոլոր

վիրավորանքներից այն դեպքում եւ որոշ գրողներ Հին եւ Նոր կտակարանի, բերեցին այն, որ չի պարունակում իր մեջ, թե նման չէ բարձր դիրքի: Դրանցից կարելի է թվարկել հետեւյալը. Շատերն են համոզված, որ Հիսուս մարգարեն մահացել է խաչին: Այս կարծիքը չի համապատասխանում նրան, ինչ ասվում է Երկօրհնությունում (ինչ վերաբերում է այն մարգարեին կամ գուշակին, ապա նա կսպանվի) (Երկօրհնություն 13\5). (եթե մարդը մեղք է գործում, որի պատիժը մահն է, նա կմահանա, եւ դուք կկապեք նրան ծառին, ապա նրա մարմինը չպետք է գիշերի ծառին, այլ թաղեք նրան նույն օրը, քանզի անիծված է Աստուծոց ծառից կախվածը եւ մի խեղտոտեք հողը, որ ձեզ է տվել տերը որպէս ժառանգություն) (Երկօրհնություն 21\22-23): Ավետարան ըստ Մաթեոսի հուշում է. (ասում է եւ ժամը երեքի մոտ ասաց Հիսուսը բարձր ձայնով. Էլի էլի, Լիմա Սավաֆիսանի: Այսինքն. Տեր իմ, Տեր իմ, ինչու՞ Ինձ թողեցիր) (Մաթեոս 27\46): Իսկ մի թե կարելի է այս խոսքերը կապել Ալլահի առաքյալի հետ, որը հանդիսանում է այն առաքյալներից մեկը, որին Ալլահը նկարագրում է Ղուրանում, որ նրանք «ուժեղ են հոգով»:

- մենք որպէս մուսուլմաններ չենք հավատում նրան, ինչ նա ասել է անգրագետների մասին, անվանելով նրանց «շներ» եւ «խոզեր» (սրբերին մի տվեք ծներին եւ մարգարիտներ շաղ մի տվեք խոզերի առջեւ, որ նրան չկոխեն այն ոտքերով, եւ չէլնեն ձեր դէմ եւ

չհռչոտեն ձեզ) (Մաթեվոս 7\6): մենք չենք հավատում, որ նա դիմել է իր անմեղ մորը «կին» բառով, ինչպես նշվում է ներքեւում. (եւ նա նրան պատասխանեց. Ինչ գործ ունես ինձ հետ, ով կին: Դեռ չի եկել իմ ժամը) (Հովհ 2\4), այն դեպքում երբ Ղուրանը ասում է նրա մասին հարգալիս. (եւ ինձ հրամայված է լինել) հարգալից իմ մոր հանդեպ, եվ Նա ինձ չի դարձրել ամբարտավան եւ անազնիվ (Մարիամ 32).

Հայտնություն 8\13

Առաջինը որ ուղարկվել է Մուհամմեդին (թող Ալլահը օրհնի ու ողջունի նրան) հայտնությունից Գաբրիել հրեշտակի խոսքերն էին «կարդա» եւ նա պատասխանում է. «Ես չեմ կարող կարդալ», այսինքն որտեղից իմանամ կարդալ, դա այն նույնն է, ինչ ասում է Исаия. (եւ երբ նրանք փոխանցում են նրան, ով կարդալ չգիտեր, ասելով. Կարդա սա, նա պատասխանում է. Ես կարդալ չգիտեմ) (Исаия 29\12): Մյուս կողմից Ղուրանի հայտնությունը, որ 23 տարվա ընթացքում չի եղել նույն կարգով, ինչպես որ վերջնական եղել է Ղուրանը: Նա հայտնվել է առանձին, կամ այաթների խմբով (ոտանավոր) կամ ողջ սուրայով: Եւ արդեն հետո, այաթներն ու սուրաները համակարգվեցին հերթականությամբ նույն կարգով, ինչպես ցույց տվեց Գաբրիել հրեշտակը երբ նա վերջին անգամ մարգարեի հետ կարդաց Ղուրանը: Եւ վերջապես հայաթներն ու սուրաներն հասան լիարժեքության եւ կատարելության, իրենց բացատրությամբ ու հրաշալի

իդեալական կարգով: Եւ սույն շարունակական հայտնությունը եւ կարգը հերթականությամբ ցույց է տրվում Եսայի մարգարեության մեջ (քանի որ նա կրկնում է նրա ուղերձը բառ առ բառ, պատվիրան առ պատվիրան, մի քիչ այստեղից, մի քիչ այնտեղից, դիմում է Աստված այս ժողովրդին այլ օտար լեզվով) (Եսայի 28\10-11): Ուշադրություն դարձրա որ «օտար լեզվով» նշանակում է այլլեզու, ոչ թե արամերեն եւ ոչ էլ հին հրեական լեզու, այլ այստեղ ի նկատի ունի արաբերենը:

Բոլոր մուսուլմանները, լինեն նրանք արաբներ կամ օտարներ, երկրպագում են արաբերեն լեզվով, դրանով են նրանք խնդրում Ալլահին, դրանով են կատարում Խաջի ծեսերը, դրանով են ողջունում միմյանց, այդ ամենը համապատասխանում է Չաֆանի մարգարեությանը (այդ ժամ եւ կմաքրեմ ժողովրդի շուրթերը, որպեսզի նրանք կանչեն Տիրոջ անունով եւ ծառայեն նրան մեջք մեջքի (միաբանորեն)) (Չաֆանիա 3\9).

Հիսուսի ծառան. Եղբայր իմ, Աբդուլլահ, ես ի վիճակի չեմ արտահայտելու քեզ իմ երախտիքը այս ճանապարհորդության համար, որը դու անցար ինձ հետ հին եւ Նոր կտակարաններով սուրբ գրքի միջեւ եւ չհամոզվեցի լիովին, որ Մուհամմեդ մարգարեն (թող օրհնի Ալլահը նրան ու ողջունի) նա է, ու մասին ասվում է եւ ում մատնանշում է մարգարեություններում եւ նրանից առաջվա

մարգարեների հաղորդագրություններում, եւ որ նա մարգարեների կնիքն է, որ եկել են, կոչ անելով երկրպագել Միակ Ալլահին, եւ հետեւել նրա ուղղուն, որը կատարյալ է եւ հասել է կատարելության Իսլամի ուղերձներում:

Աբդուլլահ. Երախտիքն ու գովքը պատկանում են միայն Ալլահին, որը մեզ աշխարհ է ուղարկել եւ եթէ Նա մեզ չուղարկեր այս ճանապարհով, ապա մենք ինքներս չէինք կանգնի դրա դեմ, փառք Ալլահին, Աշխարհների Տիրոջը:

Գրականություն

Ղուրան. Իմաստային թարգմանություն
Է.Կուլիեվա
Աստվածաշունչ. Մինոդայան թարգմանություն
Աստվածաշունչ. Վերանայված ստանդարտ
տարբերակը
Նոր Աշխարհի Սուրբ Գրությունների
Թարգմանություն
Եկեղեցական վարդապետություն
Նոր Ամերիկյան Ստանդարտ Աստվածաշունչ

Միֆ Խաչի մասին Ա. Դ. Աջիջուլլա
Կիսալուսին եւ Խաչ, Մաուլանա Մուհամադ
Իմրան
Դեվլիսի Աստվածաշնչյան բառարան 1980
Միջազգային չափորոշիչների Աստվածաշնչյան
հանրագիտարան
Սմիթի Աստվածաշնչյան բառարան 1980
Բրիտանական հանրագիտարան 1980
Մուհամեդն Աստվածաշնչում, պրոֆեսոր Աբդուլ-
Ահադ Դաուդ
Մուհամեդն Աստվածաշնչում, Ահմեդ Դիդատ
Հիսուս Իսլամի մարգարեն, Մուլեյման Շահիդ
Մուֆասսիր
Աստվածաշնչյան ուսումնասիրություն.
Մուսուլմանական հեռանկար Մուլեյման Շահիդ
Մուֆասսիր
Մուհամեդն Աստվածաշնչում, Ջամալ Բադավի,
Ալ-Իտտիհադ, հունվար-մարտ, 1982.
Ղուրանն ու ժամանակակից գիտությունը. «
Коран и современная наука: «Համատեղելի են թե
ոչ», Դ. Ջաքիր Նաիկ